KÜLTÜR VE SANAT DERGİSİ

kıyı

57

YIL: 5 ● ARALIK 1990 ● 3000 TL

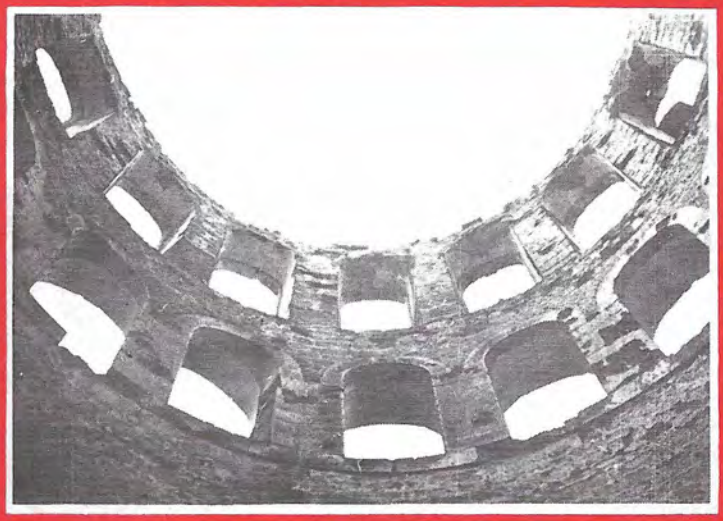

okuyucularımızın diliyle kıyı

bu sayıda: ● tansu bele ● m. mahzun doğan ● naim tirali ● ahmet özer ● bekir semerci ● sevgi eltan ● tuğrul asi balkar ● zerrin koç ● a. nevzad odyakmaz ● mehmet cemil uğurlu ● hasan hüsnü ● halim uğurlu ● hilmi haşal ● yalçın aydın ayçiçek ● metin kökten ● nadir gezer ● m. güner demiray ● mustafa kademoğlu ● muzaffer uyguner ● sema bingöl ● sabahattin yalkın ● talat avcı ● enver atılgan ● mehmet yaşar bilen ● haşim şahin ● osman yalçın ● bektaş tosun ● necmettin çakır

KIYI'dan

● Dergimizin öncülüğünde gerçekleştirilen, seçici kurulunu **Mehmet Yaşar Bilen, İsmet Zeki Eyuboğlu, Subutay Hikmet, Ömer Kayaoğlu, Gündoğdu Sanımer, Rasim Şimşek** ve **Ahmet Özer**'in oluşturduğu **İlhan Demiraslan Şiir Ödülü**'nü kazanan belli oldu. **Özkan Mert**'in **Allah ve Tango** adlı kitabına **Birincilik, İbrahim Yıldız**'ın **Doruktaki Koltuk Boş** adlı yapıtına da **Mansiyon** verildi. Kazananları kutlar, yarışmaya katılan şairlerimize teşekkür ederiz. Kazanan sanatçılara değgin daha geniş bilgileri gelecek sayımızda yayımlayacağız.

● Kasım sayımızda elyazısı bir şiirini yayımladığımız yazınımızın büyük ustalarından, **Kemal Atatürk**'ün devrimlerine gönül vermiş, ömrünün en güzel yıllarını bu alanda çalışarak tüketmiş saygıdeğer **M.Sunullah Arısoy**, 18 Aralık 1989 tarihinde aramızdan ayrılmıştı. Değerli eşi **Ülkü Arısoy**'un anısına sahip çıktığı, onun ideallerini yaşatmak için büyük özverilerde bulunduğu bildiğimiz bir gerçek. 1948'lerden 1980'lere değin nice yapıta imza atan **Arısoy** içten kimliğiyle bu alana gönül veren pek çok kişinin öncüsüydü. Ölümünün 1. yıldönümünde anısına saygılar sunuyoruz.

● **Ahmet Özer** arkadaşımızın dergimizin ekim sayısında yer alan **Haziran - Temmuz Salıncağında / 2** adlı yazısının 9. sayfa, 6. paragrafında yer alan **"Karaören, Oktay Rifat'ın ustası Cenap Şehabettin'di dedi"** cümlesiyle ilgili bir düzeltme notuna yer veriyoruz: **"Karaören on'larca şiiri, sesinin ipek yumuşaklığında gecenin konuklarına bir demet karanfil gibi sunarken, Cenap Şehabettin 'Senin için' şiiriyle bir yerde Oktay Rifat'ın parlak geleceğinin müjdecisi, onun şiirdeki habercisidir" der. Burada ustalık değilde öncülük söz konusudur. Konuşmanın bant kaydı olmayıp nota dayalı oluşundan dolayı ortaya çıkan durum için sevgili Karaören'den özür dilerim."**

● Her yılın zaman dilimi içinde yitirdiğimiz **'değer'**leri bir yerde unutulmazlık katına ulaştırmak için çaba gösteren şiirin yaman sevdalısı, kitabın büyük dostu, sevgili **Arslan Pulathaneli** aynı görevi 1991 yılında yayımlayacağımız bir sayımız için de sürdürüyor. Gezi ve incelemeler için **Berlin**'de bulunan **Pulathaneli**'ye dergimiz adına esenlikler diliyoruz.

● Şair arkadaşımız **Ahmet Özer**'in dördüncü şiir kitabı **"Söyle Yüzüm Tanığımsın" İstanbul**'da, CEM YAYINLARInda çıktı. **Özer**, 2 - 11 Kasım 1990 tarihleri arasında 116 yayınevinin katılımıyla gerçekleştirilen **9. İstanbul Kitap Fuarı**nın etkinliklerinin bir bölümüne katıldı. **Ahmet Özer**'in yeni kitabını, okurlarımız, dergimiz adresinden 6 bin liralık pul karşılığında isteyebilirler.

● **Ankara**'da dergimiz için yüreği atan nice dostlarımızdan biri de, kentimizde bir süre görev yapan yazar arkadaşımız, **Tamer K. Bilgin**'dir. Tarihin derinliklerinde nice sevdalarla çıkan sanat - kültür dergileri üzerine binbir emek harcayarak tanıtma yazıları yazan, dergilerdeki birikimleri günyüzüne çıkarmayı kendine görev sayan,eleştirel yazılarıyla genç sanatçılarımıza yön veren değerli dostumuza dergimize gösterdiği ilgi, sanatçılarımıza sahip çıkma konusundaki duyarlık için içten teşekkür ediyor, başarılar diliyoruz.

● Değerli şair ve yazarımız **Nurer Uğurlu**, son yıllarda yazdığı ders kitaplarına bir yeni dizi daha ekledi. TÜRK DİLİ ve EDEBİYATI. Liselerin her sınıfı için yazılan üç ciltlik yapıtın günümüzdeki okullarda okutulmasını sanat ve kültürümüz için bir kazanım olarak değerlendiriyoruz. Özgün metinlerle donatılmış çağdaş şair ve yazarlarımıza bir kapı aralanmış kitaplarla, bir edebiyat beğenisinin doğduğuna inanıyor, yazarımızı kutluyoruz., kitap edinme adresini tüm sanatçılarımıza, eğitimcilerimize duyuruyoruz: **Serhat Yayınları A.Ş. Nuruosmanlıye Cad. 3/1 Cağaloğlu / İstanbul.**

● 1991 yılı, KIYI'nın ilk kez okurla buluştuğu günün 30. yıldönümü 1961'den 1991'e geçen 30 yıllık bir birikimden yansıyan 100'ü aşkın derginin dünyasında bir sefere çıkıyoruz. Sanat ve kültürün yoğun olarak üretildiği büyük kentlerin dışında çıkan **Kıyı**'nın tarihsel bir de-ğerlendirmesi gelecek bir sayımızda **"Atardamar"** bölümünde yer alacak.

● Kitaplar dünyasından birkaç haber:

Ülkemizin yetiştirdiği, değerli hukukçulardan şair **Yekta Güngör Özden**'in yeni kitabı, **Hukukun Üstünlüğüne Saygı"** Bilgi Yayınevi yayınları'nda; Şair - Yazar **Adil Gülvahaboğlu**'nun **"Atatürkçü Düşünce"** kitabı, Yorum Yayınları'nda; Şair **Hasan Hüseyin Yalvaç**'ın beşinci şiir kitabı **Erek Torna Atölyesi**, şair **Tamer Abuşoğlu**'nun **Yorgun ve Yalnız** adlı şiir kitaplarıyla şiirimizin büyük ustası **Hasan İzzettin Dinamo**'nun **"Tuyuğlar"**ı **Gerçek Sanat Yayınları**nın birer ürünü. Yılların edebiyat öğretmeni **Salim Rıza Kırkpınar**'ın anılarından bir demeti yansıtan **"Salim Rıza'dan Anılar"** kitabı da **Yalçın Yayınları**'ndan okura ulaştı.

● Tüm okurlarımızın, bize güç katan yazar ve şairlerimizin, değerli abonelerimizin yeni yılını kutlar, esenlikler dileriz.

Kurucusu: **Ahmet Selim TEYMUR**

Sahibi: Kuzey Gazetecilik Matbaacılık ve Ambalaj San. A.Ş. Adına

M.Naci ÖZKAN

Yazı İşleri Yönetmeni: **Gündoğdu SANIMER**
Müessese Müdürü : **Melih S. ERTÜZÜN**
Dizgi-Sayfa Düzeni : **İsmail FANDAKLI**
Film : **Halil İ. KALAYCI**
Montaj : **Ahmet ÖZKAN**
Kapak Düzeni : **M.Reşat SÜMERKAN**

Baskı: Sakarya Matbaacılık Kunduracılar Cad. No: 42/D Tel: (031) 172 32 Fax: (031) 191 59 61200 - TRABZON

Abone Koşulları : **Yıllık 30.000 TL.**
Yurtdışı Abone : **40 DM**
Yazışma Adresi : **P.K. 183 Trabzon**
Ederi : **3000 TL. (KDV Dahil) Aylık Dergi**

Abone ederinin, Gündoğdu SANIMER adına 731607 numaralı postaçeki hesabına yatırıldıktan sonra, dergi adresine bilgi verilmesi rica olunur.

Gönderilen ürünlerin daktiloyla yazılması rica olunur. Ürünler yayınlansın, yayımlanmasın geri verilmez.
(P.K. 183) Kod No: 61001 - TRABZON

dinlencede

● Tansu BELE

Biz **İstanbullu**'lar için dinlencenin anlamı nedir? Çalışmakla, didinmekle, uğraşmakla, koşturmacayla geçen bütün bir yılın yorgunluğunu sırtımızdan atıvermek mi yalnızca? Yoksa bu kentin gün geçtikçe yoğunlaşıp karmaşıklaşan yaşam koşullarının kıskaçlarından,birkaç günlüğüne de olsa kaçıp kurtulmak... Bu mu oldu artık dinlencenin anlamı? Olduysa neden böyle oldu?

Günden güne daha çok, daha çok neden yorar oldu bu kent bizleri? Neden eskisiyle huzursuz, yenisiyle huzursuz **İstanbul**? Ne kökten kentlisi hoşnut **İstanbul**'dan artık, ne köyden gelen gecekondulusu... Bir dert, bir belâ, bir oluşum ki...

Oysa bütün yeryüzü kentleri gibi **İstanbul**'un da kuruluş amacı insanları doğanın yabanıl koşullarından daha rahatlatıcı, daha insancıl, daha evcil yaşam koşullarına kavuşturmak değil miydi? Yaşamı insani kılan toplum organizmasının daha verimli, uygar işleyişini sağlamak değil miydi? Yüzyıllar öncesinden bu amaçla başlamış olmalıydı kent yaşamları yeryüzünde... En azından kentlerin varoluş nedenlerinin (**İstanbul**'un da) bu doğrultuda gerçekleştiğini düşünmemiz gerekmez mi?

Oysa, nedense bu noktada gizli bir çelişki sezer gibi olmak da tedirgin ediyor beni: Yakamı bırakmıyor ve düşüncemi ikiye bölmekte gecikmiyor. **'Yeryüzü kentlerinin amacının toplumların yaşamlarını daha insanî, verimli ve uygar kılmak'** olduğunu düşlerken, bu düşten ansızın **İstanbul** gerçeğine uyanıveriyorum. Uygarlaşmayı insaniliğin ölçütü olarak aldığımda ve: **'Yeryüzü kentlerinin varolma amacı nedir?'** sorusundan **'Ya İstanbul'un varolma amacı nedir?'**e sıçrayıverdiğimde şaşırıp kalıyorum: **"Gerçekten de nedir İstanbul'un varolma amacı?"** Uygarlık aşamasında sanayileşme ve burjuvalaşma devinimlerinin çekirdekleri, odak noktaları olmuş yeryüzü kentlerinden biri olduğunu kanıtlamak mı? Yoksa, bu olguyu sürekli yadsır bir yapısı olduğunu, bu kişiliğe soyunmaktan - gerçekte- kaçınıp durduğunu vurgulamak mı? Nedir? Nedir **İstanbul**'un, başkentlikten çıktıktan sonra bile inatla ayak direyerek **Anadolu**'ya: **"Sen benden değilsin işte: Ne yaparsan yap, senin öncün değilim ben? Çünkü kendim için yaparım ne yaparsam"** demeyi sürdürmeye çalışmasının anlamı? Çekirdekse neden besleyip büyütmez meyvasını? Yok değilse, neden **'Değilim! Çünkü yapayım'** demek cesaretini göstermez? **'Ne umdurur, ne buldurur'** gibisinden bu davranışının anlamı nedir?

Ben içinde doğup büyüdüğüm bu kentin, kentimin bu garip tutumunun gizini çözme başarısına erişemedim bugüne dek. Giderek bunun bir çelişkiler yumağı olduğu düşüncesinde karar kıldım. Dedim ki: **"İstanbul'un, insanları her gün biraz daha yokuşa süren yaşam koşullarındaki çetrefillik, işte bu çelişkinin kanavasında dokunduğu için bir türlü çözülememekte. Tersine, giderek günden güne artmaktadır."** Bu kentin **'Benle de olamazsın, bensiz de olamazsın'** dercesine ona yaklaşanı yıldıran bu acaip tutumu sürdükçe de sürecektir. İşte bu yüzden **İstanbul** artık, bütün düşüncesi biraz olsun ondan uzaklaşıp (sürekli kopmaya izin bile vermez) kendini bir yaban dinlencenin belki de afyon gibi uyuşturucu nitelikteki ortamına bırakmak isteyenlerle gittikçe daha fazla dolup taşmaktadır.

Sanırım ben de onlardan biri oldum işte sonunda bu yaz; daha yaza çıkmadan, değil **İstanbul**, evimiz bile yüreğime dar gelmeye başladı. Evet; daha yaza çıkmadan, ailece biz de pek çok **İstanbullu** gibi: **"Ah ne yapıp etsek de bir yolunu bulup atabilsek İstanbul dışına kendimizi"** demeye başlamıştık bile... Derken bu isteğimizi gerçekleştirmenin bir yolunu bulduk ve kalktık, **Tekirdağ**'ın **Şarköy**'üne gittik. Giderken yanımıza aldığımız öteberimize: **'Biraz temiz tuzlu su (yani deniz), biraz temiz tatlı su (İstanbul'da temizinden caydım, kirlisi bile akmayan musluk suyu -kl ara sıra akanına da kanalizasyon karışıyor denlyor), biraz temiz güneş ışığı (İstanbul'un öfke, kızgınlık ve kin kusan bulaşık suyu suratlı güneşinden öte), biraz temiz hava (artık İstanbul'un egzos kokulu havasından hiç söz açmayayım) ve... Hormonsuz, hilesiz, biraz olsun temiz toprak ürünü et sebze bulabilmek'** umut ve özlemlerimizi de katarak... Bütün bunları yine de bulabildik mi bilemem ama (çünkü **Şarköy**'ün, **İstanbul**'un çekim alanından ne coğrafyası ne de bölgeselliğiyle hiç de uzak olduğu söylenemez), ordaki çevremizde görüp tanıştığımız, bugünkü **İstanbul** insanlarına göre de **'biraz daha temiz'** birtakım insanlar bizleri çok düşündürdü. Bu insanların tümü de **İstanbullu**'ydu ve belli bir yaş ortalamasının üstünde kimselerdi. Kimi yaz dinlencesi için kaçıp gelmiş, kimi **Şarköy**'de yazlık edinmiş, kimi orda artık yaz kış kalmakta karar kılmış... Durumun asıl ilginç yanıysa, bu insanların biraraya gelip dostluk kurmalarını sağlayan ortak noktalarının da yine **İstanbullu** olmaları olgusuydu. Konuştukları en önemli konuları bile **İstanbul**'du diyebilirim. Bu insanlar bütün konuşmalarında **İstanbul**'un, **Türkiye**'nin başat kültür odağı oluşunda birleşmekteydiler ve bugün bu oluşumun tümüyle çökertilmekte olduğununda... En büyük sıkıntılarıysa bu konuda, bu çökertilen gücün yerini kaplamaya, doldurmaya çalışan yozluğun, düşünce ve beğeni düşüklüğünün yeni, çağdaş (ve halkımsı, demokratik) bir kültür odağı olarak gösterilip, bunun bütün **Türkiye**'ye yansıtılması olayıydı. Altmış yetmiş yaşlarında avukatların, kaptanların, öğretmenlerin, **İsrail**'den **Türkiye**'ye yaz tatili geçirmeye gelmiş eski **İstanbullu** ve çok yaşlı bir **Musevi** ailenin dile getirmeye çalıştıkları bu oluşum, beni çok düşündürdü. **İstanbul**'a, bir ALICI değil, bir VERİCİ olarak, TEK TOPLAYICI değil, TEK DAĞITICI olarak bakmak; onu ALAN değil, VEREN olarak görmek... Kentleşmeyi **İstanbul**'dan örnek alan **Anadolu** kentlerini düşündüm sonra: **İstanbul**'un çöküşü kaçınılmazdı belki de, iyiyi bulmaya çalıştıkları gibi, kötüyü de ne demeye bu **İstanbul**'dan örneklemeye çalışır bu **Anadolu** kentleri, ille de herşeyin iyisini kötüsünü **İstanbul**'da mı bulmaları gerek, kendi kentini oldusu bittisiyle bağrına basmak

yok mu, dedim. Ah, keşke **Anadolu** kentleriyle insanları arasına **İstanbul** girmese: bu düş yokluğunun (düş yokluğu en korkunç şeydir çünkü) ne büyük çalkantılara,sarsıntılara yol açacağını (ki açmakta) bilmeme karşın, yine de düşünmekten alıkoyamıyorum kendimi dedim.

İstanbul'un düş olmaktan çıkması, kentleşme olgusunun düş olmaktan çıkması sanki: düş olmayınca insanlar neyin çabasına girişecekler gerçekleştirmek umuduyla? Oysa **İstanbul**'un düş olmaktan çıkması, kentleşme düşünün de yerle bir edilmesi anlamına gelmemeli: yeryüzü kentlerinin kent olmalarını sağlayan, onların kendi düşleridir çünkü. Onların, ileriye, geleceğe dönük umutlarını içeren düş kurgulamalarıdır. Böyle olmasa, ya da bunun tersini düşünmek, en büyük zararını yine bel bağlanan UTOPİA'nın kendisine verir. **İstanbul** UTOPİA'sının varlığına... Bugün **İstanbul** artık kocaman bir tutukluluevinden başka birşey değildir: Birbirine yabancı, birbirinin dilini anlamayan, dokusunu bilmeyen, tanımayan, bir sürü insanın biraraya gelip sanki gönüllü olarak içine konduğu, bir daha da bu tutukluluktan ömür boyu kurtulamadığı bir yer. **'Suçumuz İnsan Olmak'**sa, eğer, **İstanbul** ondan da öte bir anlama bürünmekte bizler için sanki: **'Suçumuz İlle de kentli olmak, bunu istemek'**, bunu da ille **İstanbullu** gibi gerçekleştirmeye çalışmak belki de ve bu suçun cezasını biz kat be kat ödemekteyiz birbirimize. Bu yüzden **İstanbullu**'nun artık ardına sığınacağı bir UTOPİA'sı da kalmadı, **İstanbullu** olmanın bir değeri de. Metropollerin birer UTOPİA ADASI oldukları düşü, hanidir tartışmalı yeryüzünde: yeryüzü kentleri daha insani, verimli ve uygar yaşamlara ulaşmak düşlerini kendi oluşumlarının duvarları içine kapatarak gerçekleştirdiler. Onlar duvarlarının dışına taşıyıcı değildiler düşlerini, tersine, duvarların ötesinden alıp taşıyanlar oldular. Bugünkü Batı uygarlığının kaleleri kentlere baktığımız zaman uygarlığa nasıl sahiplendiklerini görmemiz bile dile getirmekte bu olguyu: öyleyse sorun, **'Yeryüzü kentlerinin kuruluş amacının, bütün yeryüzü toplumlarının yaşamlarını daha insani, verimli ve uygar kılmak'** olup olmadığı üstünde daha derinden, daha dikkatli düşünmek değil de nedir? Amacın, böyle olması gerekirken, bugün ulaştığı noktalarına daha yakından bakmak ve **İstanbul**'u, içine düştüğü karmaşa yönünden suçlamamak: ne yapacağını şaşırmış bu kenti, **Şarköy** dinlencesi bana yine **İstanbul**'u düşündürdü epeyce... ●

şiirler

mola

m. mahzun doğan

ten
esmer daha, belli
belirsiz bir gök
sallanır
durur kavaklarda
yapraklar yıkamış
yüzümüzü
şıkır şıkır
uyanmışız
sulara

-garson!
bir portakal
lütfen
karşı dağın ardına

ağustos '86, kula

rüzgârdır, pencere kanatlarını döver anımsadıkça

abisi korkar
korkmaz gece
tırmanır sokakları
duvarları bir bıçak
gölgesi iskemle
ürperir durmadan
komşunun esmer çocuğu
merdiven göklere
yıldızları topluyor
bilmiyor adını
okuyacaklar üç yıl
sonra basit bir aşk
cinayetiyle

güzel kızdı aysel odalara saklar gülüşünü
deniz feneri aynada yanar sönerdi geceler

ağustos '86, ankara

sana

derim ey
kendine bir
şiirsin beni
okur'-
sun

niye

ekim '86, ankara

oy trabzon trabzon

● Naim TİRALİ

BULANCAK'tan bir **Rize** otobüsüne binerek yola çıktığımızda saat 10'du. Geceden başlayan yağmur, inceden sürüp durdu **Görele**'ye dek. Oradan ötede yerler kuru. Ama hava da kapalı. Deniz dağ taş. Dalgalar, kumsal kıyılarda köpük köpük yarılıyor.

Yolda yarım saat yemek molası verildiğinden, **Trabzon'a** vardığımızda saat 13 olmuştu. Genç öykücü **Durcan Yaşacan** ile, Üstgeçit'te otobüsten inip, vurduk yokuşa. Dinlene duraklaya, bir hayli vitrin seyrettikten sonra, **Taksim Meydanı**'na ulaştık. **Meydan**'ın **Rize**'ye bakan yönündeki köşesinde, daha önceden bildiğim bir dönerciye girdik. Bir yandan karnımızı doyururken, bir yandan da, o sırada evde olacağını kestirdiğimiz **Ahmet Özer**'e telefonla, nerede bulunduğumuzu haber verdi **Durcan**. Yarım saat içinde **Ahmet Özer** geldi. Birlikte, önce **Ayasofya Müzesi** Müdürlüğüne gittik. **Piraziz**'deki dede konağımızın tarihî eserler kapsamına girmesi konusunda bilgi almak istiyordum. Müdür yoktu. Yerine bakanlardan, aydınlatıcı bilgi alamadan kent merkezine döndük.

Ahmet Özer, bizi doğru Kunduracılar Caddesi'ne götürdü. Orada dünyanın belki de en küçük yazıhanesinde (üçbuçuk metrekare), yalnız **Trabzon**'un değil, belki de **Türkiye**'nin en ilginç koleksiyonlarından birine sahip olduğunu öğrendiğimiz (özellikle şiir kitaplarının yer aldığı, 20000 ciltlik kitaplık) **Arslan Pulathanell**'yle tanıştık.

Küçücük masası, telefon sehpası ve konukları için iki arkalıksız sadalyesiyle üçbuçuk metrekarelik işyerinde, gören de **Arslan Pulathanell**'yi, emlâk komisyonculuğu ya da bankerlik yapıyor sanır. Nitekim geçenlerde bir Almancı, **"Dayı, etme eyleme, şu marklarımı bozuver."** diye az yalvarmamış. Bir türlü inanmıyormuş adamcağız, **Arslan Pulathanell**'nin bu işyerini çalışmak için değil de, kırtasiye dükkânını kapatıp, kendisini emekliye ayırttıktan sonra, kahve, kulüp gibi yerleri sevmediğinden, dostlarıyla oturup sohbet etmek, sokaktan geçenleri seyretmek için açtığına. Yıllarca çalıştığı çarşının orta yerinde, küçücük de olsa kendine ait bir yer ile, varlığını kanıtlamak peşinde olduğuna.

Yenilik Dergisi'nin otuz yıl önceki genç öykücüsü **Ziyad Nemli**'yi arıyoruz. bulunabileceği yerlerden telefonla. Artık altmışına yaklaşmış **Ziyad Nemli** gelinceye dek, **Yenilik**'ten açıldığı için, **Arslan Pulathanell, Yenilik Dergisi** ve **Yenilik Yayınları**'ndan, kitaplığında bulunanların listesini çıkarıyor.

Arslan Pulathanell, benden altı yaş büyük. 1919 doğumlu. Kır saçlı, iri yarı, Karadenizliden çok kuzey Avrupalıya benzeyen, ilk karşılaşmada insanın yakınlık duyduğu, sevecen bir kişi. **Ahmet Özer** ile **Durcan Yaşacan**, bizim söyleşimizi, bir masal gibi dinliyorlar. Otuz kırk yıl önceki dergilerden, kitaplardan konuşuyoruz.

Arslan Bey'in içine dert olmuş, soruyor:

"Trabzon'a gönderdiğiniz dergilerin ve yayınların bedelini tahsil edebiliyor muydunuz?"

Anımsamam mümkün değil. Ama genellikle taşradan sağlıklı bir tahsilât yapabildiğimizi sanmıyordum. Çoğu satıcıda alacağımız kalmıştı elbet.

"Bilmiyorum." diye yanıtlıyorum. **"Bilmiyorum ya, aradan yıllar geçtikten sonra, bende bile bulunmayan kimi kitap ve dergilerin, sizin kitaplığınızda yer almasından duyduğum kıvançla, eğer alacağımız bile kalmışsa, gönül hoşluğuyla hepsini helâl ediyorum."**

Ziyad Nemli gelince, **Arslan Bey**'e veda ederek, birlikte **"Kıyı"** dergisinin hazırlandığı, **Kuzey Haber Gazetesi** basımevine gidiyoruz. Aylık yazın dergisi **"Kıyı"**nın ve günlük **Kuzey Haber Gazetesi**nin sahibi **M. Nacl Özkan** ve çalışma arkadaşlarından bir kısmıyla tanışıyoruz. Tatlı söyleşimiz sürerken, **Kıyı**'nın sanat danışmanı **Dr. Gündoğdu Sanımer** de bize katılıyor. O da biz yaşta. Yani **Ziyad** ile benim gibi altmışlıklardan. **M. Nacl Özkan, Ahmet Özer** ve **Durcan Yaşacan** gibi, bizden bir sonraki kuşaktan değil.

Havanın kararması üzerine, dönüş için otobüslerden yer bulmak geliyor usuma. Ama **Ziyad**, gece kalmamız için ısrar ediyor. Ara çözüm: Yemekten sonra gitmeye karar verip, saat 22'de kalkacak **Samsun** otobüsünden yer ayırtıyoruz.

Gazetenin, artık kurşun kokmayan, çünkü **Kuzey Haber** de ofset tesislerde hazırlanıyor, basımevinden ayrılıp, ağır ağır yürüyerek **Taksim Meydanı**ndaki turistik otele yollanıyoruz. Akşam karanlığında bile, **Trabzon**'un canlılığı, eski haline göre trafiğinin sıkışıklığı dikkatimi çekiyor. Hele **Ordu** ile, **Giresun** ile kıyaslayınca, daha da belirgin biçimde.

Terastaki lokantada uygun bir yer bulunca ya dek, aşağıdaki salonda oturuyoruz. Tam o sırada televizyon yayını başlıyor. Ara seçimlerin kesin sonuçları veriliyor. O saate kadar, seçimlerle ilgili tek söz etmeyişimize takılıyor aklım. Gerçekten de önemsiz mi, yoksa biz mi başka havalardayız?

İki saatten fazla oturuyoruz, çatıdaki bir yanı açık lokantada. Havanın akşamla serinlemiş olması yüzünden, rüzgâr almayan bir köşede yerleşmeye özen göstermemiz bile, üşümemizi pek de önleyemiyor. İçkinin sıcaklığı, yeni tanıdığımız arkadaşlarımızın candanlığıyla gelişen söyleşimizin **Yenilik**'li, **Vatan**'lı yılların, bindokuzyüzellilere, altmışlara uzayan anıları da başlayınca, kolay kolay sonu gelmiyor. Ama otobüsümüzün saati geliyor.

Lokantadan ayrılırken, yanımızdaki masada oturanlardan, **Şamil Ekinci, Ali Osman Ulusoy**, gazeteci **Ömer Güner** ve daha birkaç **Trabzonlu**'yla, ayaküstü tanışıp konuşuyoruz. **M. Nacl Özkan**, otomobiliyle bizi otobüs garajına kadar getirmek inceliğini gösteriyor. Önümüzdeki yıllarda daha sık görüşebilme istem ve umuduyla, kendisiyle kucaklaşıyorum. Dokuz saatlik **Trabzon** gezimiz böylece noktalanırken, sanki onun kişiliğinde **Trabzon**'u kucaklıyor; **Trabzon**'la vedalaşıyormuş gibi bir duyguya kaptırıyorum kendimi. ●

Piraziz: 29 Eylül 1986

yüreği güneş bir şairin çağrısı

● Ahmet ÖZER

Yekta Güngör Özden,
Şair
Şiirsiz edemeyen bir yüreğin, ülkesinin esenliğine, nice güzelliklerle katkıda bulunmayı kimliğine bir sorumluluk olarak kazıyan sevgi adamı.
1953'ten 1990'a yirmi yapıta atılan imza.
"DİLEK"ten, **"YÜREĞİM -GÜNEŞ"**e, şiirin ardından bir uzun koşu...
Yaşamın nice ayrıntısını, sevginin her tonunu, gökyüzünün pırıl pırıl maviliğini, dizelerine taşımayı görev bilen yazar.
Yeni kitaplarının sayfalarında geziniyorum:
"Özgürlük" şiiri açılıyor bir atlas gibi önüme. Şair, bir izdüşümü bırakıyor şiirimize:

Hem ışık hem ekmek, hem su
Ödünsüz kişiliğim benim

Hani **Yunus**'un **"Ete kemiğe büründüm / Yunus diye göründüm"** dercesine bir yalınlık. Ve ülkesinin çağdaşlığa giden yolundaki engellerden duyulan sıkıntılara, yaşanılan tüm olumsuzluklara, insana karşı olan tüm uygulamalara geliştirilen bir kişilik:

Onurum, amacım, andım
Ancak özgürsem varım

Yekta Güngör Özden, güzel Türkçemizin yaman bir savuncusu. Bir yasa adamı her şeyden önce. Bir yazar. Demokrasi ve insan hakları alanında, **Mustafa Kemal**'in Gençliğe Hitabesi'nde belirttiği **"vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin"** sözlerini bir genel kural olarak yaşamına sindiren bir yurtsever.
Özden, 1990 yılında iki şiir kitabını sundu okura: **Yüreğim Güneş** ve **Çağrı Özgürlüğe Barışa Mutluluğa**. Bir şairin yüreğinden damıtılan bu iki kitabı okurken kuşkusuz aralarında bir kan dolaşımını seziyor okur. **Yüreğim Güneş**'te, şair, karşısında ikinci bir kişiyle sürekli bir soluklanma içinde görülür. **"Sen"** olarak sunulan, şairin bütünüyle, boylu boyunca yaşamına sindirdiği çok yönlü bir etkileşimdir. Gün gelir **"Sen benim gün ışığımsın" "suyum" "ekmeğim"** dizelerinin kahramanı yapılır. Gün gelir **"yazgı"** olur, **"amaç"** olur, **"güvercin, "çiçek"** olur, **"sevgi"** olur. Ve bu **"sen"**in gidişi bir **"acı"** olarak yorumlanır.
Şiirini dünyanın evrensel boyutunda sımsıcak bir yüreğe dönüştüren **Özden**, dizelerinde oluşturduğu yalınlığı, biçim - içerik boyutunu gözeterek okurun tenine kazır. Kimi sözcükleri kendine daha yakın bularak şiirinin mimari dokusunu oluşturur.
Özden, kırk yıla yakın bir süreçte şiirini belirgin bir eksende odaklaştırmış bir şair. Bu eksen, nice şairin şiirine katmadan edemediği bir **"sevgi"** ışığıdır. Şiirinin aydınlığını, çiçeklerle ören şairin, duyarlığı, yalın dizelerinde duru bir su gibi akıp gider. Yaşamın tüm karmaşasına son derece iyimser bir bakışla eğilen şair, **"öptükçe artıyor susuzluğum"** dizesinin anlamını sanki çok yönlü bir sorumluluğun ortasına bir çığlık olarak bırakır. Ve bu **"öptükçe"** sözünün anlamını olumludan olumsuza binlerce sözcükle değiştirerek düşün yaşamımıza, duyarlığımıza nice çağrışımlar kazandırır.
Ve yaşamın gelgitini, yaşanılan kontrastı, üçlü dizelere sindirerek şöyle yansıtır:

Düştü bir damla ışık
Karanlık yüreğime
Senin aklığın.

Düştü bir damla yağmur
Bitmez yangınıma
Senin uzaklığın.

Düştü kuş, düştü yaprak,
Düştü her şey
Senin yokluğun.

Özden'in **Özgürlüğe, Barışa, Mutluluğa çağrı**'sında, güneş yüreğinden bir güvercin uçurulur dünyaya. **"Özgürlük"** ışığında,

"Çocuklarla kuşlarla, bulutlarla
Koşmak, akmak sonsuzluğa
Ne telörgü
Ne demirparmaklık
Yüzüne gülüyor doğa"

dizeleri,zaman zaman, bir şairin ülkesinden dünyaya açılan bir pencereden ona binlerce düşler çağrıştırır.Bulutlar, silahlar, duvarlar, gökyüzü, kuşlar, özlemler, ağlayan çocuklar, acısız türküler, tutuşan yapraklar bir anılar yumağını sarmalar. **"Kızılcık Dalı"**nda çocukluğuna bir yolculuk başlar:

Kızılcık dalları düşümde
Simgesi çocukluk yıllarımın
Niksar'da sessiz Çanakçı Deresi
.....
İlk sevgim, ilk umudum, ilk yalnızlığım
Sularında boyverdiğim Niksar.

Yekta Güngör Özden, insan yüreğiyle harmanladığı, sevgiyle dokuduğu kitaplarında, çoğu kez kendinden yola çıkarak barışın, özgürlüğün, sevginin bayrağını göndere çeker. Her şairin yaşamın çekirdeği olarak bildiği, dizelerine konuk ettiği çocuklar, **Özden**'in de şiirlerinin yüreğine kurulur. İnsancıl bir yüreğin atışları **"Çocuklar Ağlamasın"** şiirinde çok yönlü bir anlatıma, usta işi dizelere dönüşür:

Bir çocuk ağlamayagörsün
Yıkılır çevrem
Düşer gibi olur ellerime
Yitirirım kendimi
.....

Yekta Güngör Özden'in kitapları, dünyanın güzelleşmesine, şiirle katılmayı, yaşamının bir sorumluluğu olarak bilenbir şairin ürünleri. Bu şiirlerde, hiç durmadan atan bir yüreğin sıcaklığı, sessizce akan dupduru bir ırmağın dinginliğini görüyoruz. Sevginin boy atmasında şaire gönül düşürmek az şey midir? Bu inançla **Özden**'i bir sevgi şairi olarak selamlıyorum. ●

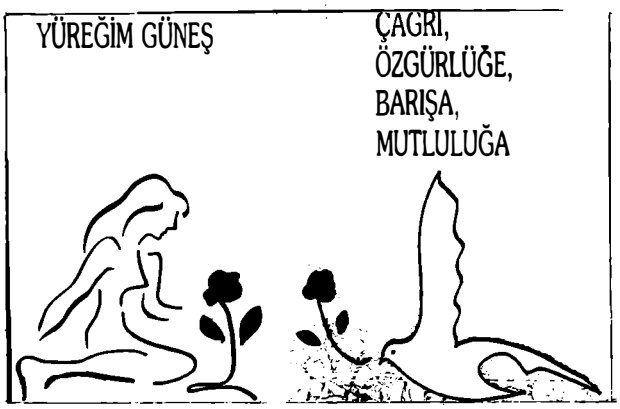

köy enstitülerinin yazılmayan tarafları / 3

● Bekir SEMERCİ

Köy Enstitüleri'nin en güçlü eğitim ilkelerinden birincisi, iş içinde öğrencilerinde sorumluluk duygusu yaratmaktı. Amacı köy kalkınması olan Köy Enstitüleri tıpkı bir köylü gibi yıllık geçimini kimseye muhtaç olmadan üretmekti. Onun için işletmekte olduğu kümes, ağıl, ahır, arılık, bağ - bahçe, tarla, işlik, yapı işlerinde başarılı üretim yapmak için öğretmen ve öğrencilerini sorumlu tutardı. Köylere gidecek öğretmenlerinin alışılagelmiş öğretmenler gibi kahve düşkünü, boş lakırdı şampiyonu, gününü gün eden öğretmenler olmasını istemezdi. Serbest kitap okumaya yönlendirirdi. Enstitüyü bitirince köyde okuması için 150'ye yakın meslek ve serbest okunacak kitap verirdi. Enstitü müdürleri, öğretmenleri öğrencilerini çok kitap okuyan okuduğunu iyi anlar, iyi düşünür, iyi yazılar yazar, kendini yeniler... diye öğüt verirdi. Bu anlamlı uğraşılar içinde öğrenciler lâik görüşlü yazarların kitaplarını durmadan okurlardı. Kitap okumak onlar için bir tutku idi. At, inek, koyun kuzu güdenler, değirmen, elektrik santralı çalıştıranlar, kireç, tuğla ocağı yakanlar, bağ bahçe, arılık, kümes bekleyenler... boş zamanlarında hep serbest kitap okurdu. Çok kere öğretmenler öğrencilerinin okudukları kitapları anlayıp anlamadıklarını özetlettirerek, anlattırarak, eleştirterek kontrol ederlerdi. Severek, sevinerek kitap okuyan öğrenci, kitap okutan öğretmen kitap tanıtmaya başlardı. Öğrenciler kitap tanıtmaya alıştırılırdı. Kitap tanıtan yanlış bile anlatsa sözü kesilmezdi. Tanıtma bittikten sonra onları dinleyen öğrenciler kitap tanıtanın atladığı yerleri, yanlışlarını düzeltirdi. Öğrenciler hem eleştiriye, hem eleştirilere katlanmaya alıştırılırdı.

Köy Enstitülerindeki kitap tutkusuna alışan öğrenciler Yüksek Köy Enstitüsü'nün çıkardığı Köy Enstitüleri Dergisi'ne şiirler, öyküler, folklor araştırmaları, köylerde yaptıkları ekonomik ve sosyal araştırmaları, günlük işler hakkındaki yazılarını gönderirlerdi. Bu yazılar **Cumhuriyet** yasalarımıza göre suç sayılmadığı halde köylü çocuklarının böyle cesur yazılar yazmasını çekemediler. Bir takım gerici ve aracı basın komünistlikle suçlamaya girişti. 1946'da Milli Eğitim Bakanı olan **R. Şemsettin Sirer**: "O, köy çocuklarına sıçmayı öğretmeden okumayı öğretti." diyordu. [1] Burada kastedilen kişi **Tonguç**'tu. **Tonguç**, iyi kitap okuyan öğretmenlere ileri görüşlü dünya ve yurt yazarlarının kitaplarını okumalarını öğütlerdi, imzalayarak armalık olarak verirdi. O, Köy Enstitüleri'nin hem kurucusu, hem de başöğretmeni idi. Köy Enstitülü öğrencilerin kitap tanıtmaları, dergi çıkarmaları, şiir, öykü yazmaları, araştırma yapmalarını, İş Eğitimi sözlüğü yazmaları yolunda Sanatçı **Sabahattin Eyuboğlu** ile beraber öncülük ederdi.

Hasan Âli Yücel Milli Eğitim Bakanlığından, **Tonguç**

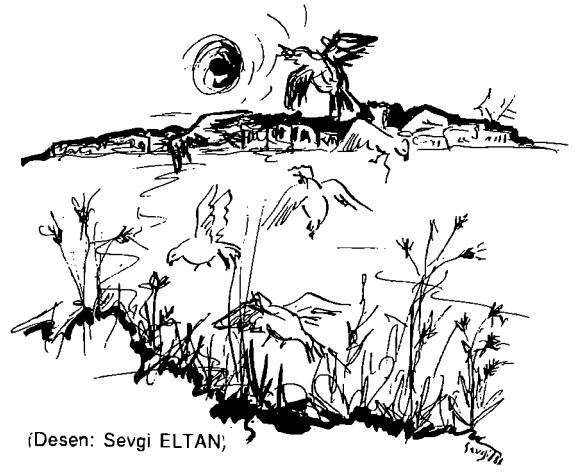

(Desen: Sevgi ELTAN)

da İlköğretim Genel Müdürlüğünden ayrıldıktan sonra M.Eğitim Bakanı **R. Şemsettin Sirer** Köy Enstitüleri'nde kitap okutan öğretmen ve müdürleri enstitülerden uzaklaştırdı, Bakanlık emrine aldı, ilden ile sürgün etti, ailelerini ekonomik sıkıntılar içinde süründürdü.

Yüksek Köy Enstitüsü çıkışlı öğretmenleri öğretmenlik yaptıkları Köy Enstitüleri'nde öğrencilerini serbest kitap okumaya hız verdikleri gerekçesiyle,kişisel bir emirle yedek subay okuluna sevkettirdi, çavuş çıkarttı. Bakanlıkça satın alınıp köylere giden Köy Enstitüleri çıkışlı öğretmenlere verilen kitapları ellerinden toplattırdı. Köy Enstitüleri kitaplıklarındaki devlet klâsiklerini çuvallara doldurtup patates, soğan depolarına attırdı. **"Bakanlıkça çıkarılan bazı dergileri toplattırıp yaktırdığı veya İzmit Kâğıt fabrikasına yolladığı da söylendi."** [2]

Köy Enstitüleri'nde serbest kitap okuma kampanyaları açanlara kuşku ile bakılır oldu, bir eşkıya, bir cani gibi izlendi, komünistlikle suçlandı.

Ne yazık ki düşüncesiz, ilkesiz, hoş görüsüz, nereden estiği bilinmeyen rüzgârda dönen fırıldaklar gibi durmadan yön değiştiren ortaçağ kafalı insanlar yetiştirilmek istendi. Oysa yalnız köylerimizin değil tüm ülkemiz insanlarının becerikli, üretken, okuyan, okuduğunu anlayan, düşünen, yazan, hoşgörülü insanlara çok gereksinmesi vardı... Aradan elli yıl geçti. Köy Enstitülerinden başka köyü kalkındıracak bir okul açılmadı. Köylüler yüzyıllardan beri içine düşürülen bilgisiz, görgüsüz bir yaşam içinde bırakıldı!.. ●

(1) Mahmut Makal; KÖY ENSTİTÜLERİ ve ÖTESİ, s. 12, 2. basım.

(2) Mehmet Cimi; Ülkeyi Kucaklayan Adam, s. 290.

- SÜRECEK -

galibarda renkli mürekkeple yazılan şiirler

● Tuğrul Asi BALKAR

Ne zaman **Mona Lisa**'dan söz edilse, gözlerimin önünde öncelikle bir resimden çok albenili bir gülümseyiş ve o gülümseyişteki gizem beliriverir. **Leonardo**'nun yapıtı oluşu, çağının o güzel kadını ya da kadın anlayışını simgelemesi daha sonra devreye girer. Bu durumu nasıl açıklamalı bilemiyorum. Belki de, bazı yapıtlar, bazı isimler, bazı şeyler kendileri olmaktan öte, kavram olarak da farklı ya da değişik çağrışmalara yol açıyor. **Cevat Çapan** ismi, benim için, böyle bir isim. Ne zaman bir yerde rastlasam ya da söz edilse, **Cevat Çapan** ismi, nitelikli çeviri, nitelikli şiir çevirisini getirirdi usuma. Sonra **'Dön Güvercin Dön'** (1) geldi. Daha sonra **'Doğal Tarih'** (2). Şaşırmıştım doğrusu. Şimdi, şair kimliği ile **Cevat Çapan** vardı karşımızda. Önce **'Dön Güvercin Dön'**ü okudum. Ardından **'Doğal Tarih'**i. Şair **Cevat Çapan**'la tanışmış olduk. **Cevat Çapan** ismine, çevirinin önünde ve üstünde yer alan, yeni bir tanım daha ulanmıştı belleğimde.

dili doğallığıyla kullanıyor cevat çapan

Şiirde günlük dil varsa, imgelerin devinimi farklılaşır. Bu farklılık, şairin yarattığı doğallıktır. Dili, günlük dilin doğallığıyla kullanıyor **Cevat Çapan**. Zorlamıyor. Yalınlığa önem veriyor. Her zaman ön plana çıkarıyor. İmgelerin örgüsüyle kurulan şiirin bütünü yeniden yeni bir imgeye dönüşüyor. Dile getirmek istediğini eğip bükmeden, dönüp dolaştırmadan söylüyor. Söyleyişi kolayca değil, rahatça benimsenebilecek bir öze sahip.

Çılgın mıydım, tutsak mıydım
Yüreğinde karanlığın?
Kan kurdu-
Ben gül oldum açıldım. (3)

★

Sana bakıp
bütün sessizlikleri ezberleyince,
boğuk yankılarla bir sıla
bir gurbet gibi
yerleştiydi içime. (4)

★

Dokunaklı ve usul usul akan bir söyleyiş. Yormuyor. Şairi yanıbaşınızda sanıyorsunuz. Şiirle şairi okura böylesine yakınlaştıran söyleyiş her iki kitabında da egemenliğini sürdürüyor. Bağırmayan, incelmiş ve çelebice.

kişiliklerin izdüşümleriyle boğuşuyor cevat çapan

Bir baba: **İkinci Abdülhamit**'in padişahlığında kalkıp **Havana**'ya giden ya da kahvenin önündeki kumsalda her akşam gençleşen. Kendini daha dine vermemiş **Memedali Dayı. Kahveci Kara Arslan, Kimyager Nuri, Kars**'a giderken içen **Nazım Dayı**, kasketini devirmiş uyuyan şoför **Topal Osman**. Hızla ölüler kalabalığına karışan tek başına yaşayan **Hayali Ragıp Bey Amca**. Bahçesindeki fıskiyeli havuzu kurumuş **Osman Hamdi Bey**. Bereketli toprakların sevdiği yazarı **Orhan Kemal**. Hocaların hocası **Nasrettin Hoca, Hazreti Âli, Sultan Melik, Wittgenstein**. Sonunda ölümü de tavlamayı beceren **John Berryman**. Belleğin çöllerinde yıllar sonra yediveren bir gül: **Susie Petschek. Nadejda**'nın belleğine gömülen elmas dizeler kesen **Osip Mandelştam**. Gözlerindeki o mavi yangınla **Anna Ahmatova**. Çok uzak dağlardan inip bir güz perşembesi **Paris**'te ölen **Cesar Vallejo**. Gözlerine mil çekilen **Mişel Strogof**. Çoğaltılabilir.

Cevat Çapan, kişilerin kişiliklerinin izdüşümlerini sunuyor ısrarla. Yorulmadan. Ayrıntıları ustalıkla kullanma becerisidir şiir. **Çapan**'da bu ustalık hemen her şiire sinmiş.

AH NE GÜZEL KETENHELVAM
Şu bizim dergi var ya,
üç beş sattığına bakma;
gene de
şişin kurumayan çeşmesi.

Erdal askerden döndü,
Turgay üç gün İngilizcede,
Ali her zaman asker,
bense çoktan çağdışı.

Hep aynı masadayız
öğle yemeklerinde:
mahşerin dört atlısı,
dörtnala gitmesek de. (5)

★

ardışık iki kitap

Doğal Tarih, Dön Güvercin Dön'ün süreği. Aralarında geniş bir açıklık görülmüyor. Gerek içerik, gerek biçim, gerekse söyleyiş özelliği hep aynı dengeli ustalığı korumuş. Edanın ağır bastığı birkaç şiir ile gündelik dili öykülemedeki yumuşaklık ve enginlik, derinleşen dünyasındaki tanışıklıkları okura duyumsatsa bile, okur, özgün ve öznel **Cevat Çapan** şiiriyle buluşmanın mutluluğunu taşıyor, yaşıyor.

Okundukça yankılanan, şairinin sesini unutmayacağınız iki kitap **Dön Güvercin Dön** ile **Doğal Tarih**.●

Notlar:
*1) **Dön Güvercin Dön**, Cevat Çapan, Adam Yayınları, 1985.*
*2) **Doğal Tarih**, Cevat Çapan, Adam Yayınları, 1989.*
*3) **Dön Güvercin Dön**, s.25.*
*4) **Doğal Tarih**, s.21.*
*5) **Doğal Tarih**, s.38.*

yağmurdan önce

● Zerrin KOÇ

"Dinmeyen, dinme bilmez bir şey var içimde, ses olmak istiyor. İçimde sevgiye susamışlık var, sevginin dilini konuşuyor kendisi."

Ateşin ilk durumuydu. Görkemli bir alev olabilecek miydi? Közün olgunluğuna ulaşabilecek miydi? O bir kıvılcımdı. Sarı renkte, yayılıp çoğalamayan, kızıllığı tartışılan, denetlenen bir kıvılcım. Alevin ve közün özlemi. Ufacık güneşleri ile kendi oynayan. Yakmayan, aydınlatan. Kesik kesik, sonu gelmeyen. Heyecanlandıran, büyük görevlere gebe izlenimi ile dolu. Ama doğuramayan.

Bana gelinceye kadar, bunlardan habersiz yaşamış. Hissetmiş, açıklayamamış. Sonunda kendisini dinleyip, irdelemeyi bırakmış. Onun yalancısıyım. Ağaçlar gözüne ağaç gibi görünmüş. Bulut aynı bulut. Yıldızlar aldatmaca. Gökyüzü tek ve cansız. Ay onun şarlatanı. Yalnızca sevmiş. Sevmiş ya, hiçbir şey beklemeden. Onun yalancısıyım...

'- Işığa dokunup yatarım. Belki de gözlerimi güne en uygunsuz yerinden açıyorum. Gün aynı gün. Bakkal aynı bakkal. Daha sonra gri ceketimle, duman gözlü insanların içine karışırım. İnsanlar aynı insan. Ben daha çok aynı. Sigaram biter, izmarit olur, iğrenirim. Bir yenisini yakarım, tertemiz. Sıkıntı sıradan, acı sıradan, umudum ucuz. Sevincim kuru. Mutluluğum deniz suyuna karışmış. Hani şu lağımı koynuna çeken deniz var ya. Aniayacağın nabız normal, tansiyon kendi halinde. Sıradan yaşamak. Zaten benim özelliğim ne?'

- Ya hayallerin?

Onlara şimdilik dokunmamamı istedi. **'- Bozulmasınlar. Yıkım nasılsa serbest.'**

Kaybolduğuna öyle inanmış ki. Her şeyi ilk görüşte sevenlerden. İnanarak, biraz da aptalca. Yorgunlardan. Estetiğin kokusunu alıp ardına düşenlerden. Ulaştığında ona dokunamayanlardan. İzlerken acı duyup, gözleri yaşaran, onu bütünüyle kavrayan, bu duyarlı sınırda titreyip basitliğini net bir biçimde görerek geri dönenlerden.

Bana geleniceye kadar, bunlardan habersiz yaşamış. Arada bir zamanı sollayarak ötesine geçmiş. Bundan son derece korkarak durmuş. Gerilemiş. Onu korutan gördüğünü anlayamamak mı? Ya da anladıklarından dehşete düşmek?

eylül

kış kargaları
geldiler
tepemizde
dört dönüyorlar
bağrışları
yeri göğü dolduruyor
bahçeler
ürperiyor ürküyle
esinti artıyor
soyunuyor doğa
ağaçlar
yapraklarını döküyorlar
yerlerde dal kırıkları
ezik çiçekler
sokaklarda
ağır aksak
eylül adımları

a. nevzad odyakmaz

'- Uyuşuyorum. Ulvi Cemal'in kağnısı gibi, yaklaşıp yaklaşıp uzaklaşıyorum. Su damlaları oluyorum, durgun göle damlayan - Debussy'nin notaları gibi. Uzun bir yolculuğa çıkmışım sanki - Oturduğum yerde. Oysa hiçbir yer görmedim. Yine de dünyayı karış karış biliyorum. Her şey tanıdık. İlgimi çekmiyor. Peki niçin seviyorum? Neden yorgunum böyle? Ne bekliyorum? Niçin kendimi sıradanlığa tam olarak bırakamıyorum? Beni tutan ne? Bu tuhaf yolculuğun sonu nereye varacak?

- Sen kıvılcımsın!

- Ya sen? Sen kimsin?

Söylemedim. Sustum inatla. Ben yeni bir ülkeydim. Madem yola çıkan oydu, beni bulacaktı. Ona kendisini anlatmaya devam ettim. Gözleri tıpkı çocuk gözleri. Beni etkiliyor. Zaten bir çocuk o. Ufak güneşleriyle oynuyor. Böyle kalmasına izin veremem. Benim için de son derece tehlikeli. O bana gelmeli. Ben ona değil. Gelirken getireceği yığınla şey olacak. Şimdiden ayırmalıyım. Ayıklamalıyım. Teki dışında. Yalnızlığa alışmışım. Bencilliğimi özenle koruyorum. Ayrılığı yaşamayanlardanım ben. Kendimi sorgulayacak kadar sevmemişim hiç bir şeyi. Acımamışım. Belki de bunun için hararetim. Bunun için onu dört gözle bekleyişim. Bana geldiğinde büyüteceğim. Onu kızıllaştıracağım.

Kolay görünse de onu anlamak ve anlatmak zor. İddiası yok. Kaygıyı dışlamak gibi. Acıyı kanıksamış. Mutluluğu lağım suyuna karıştıracak kadar alçak gönüllü. Ne olduğunu bilmediğinden mi? Ucuz umutla aşağılamaya çalışıyor kendisini. Yazar olsaydı, hiç kuşkum yok ilk kitabı tevekkül üstüne olurdu.

Ama bir şey var. Az kaldı atlıyordum. Hayallerine dokundurtmadı. Özelliği olmadığını söyledi. Buna inanmak istiyor. İnanmamamı bekliyor üstelik. Neden? Sorularıyla uyandırıyor beni. Kendisini sıradanlığa bırakamayışı. Onu tutan ne? Neden yorgun? Yalnızca sevmekten mi? Sanmıyorum. Özelliği var, sıradan değil. Onu tutan işte bu. Bir kıvılcım o. Ateşin ilk durumu. Bunu hissediyor. Korkuyor. İddiası büyük. Kaygısı daha büyük. Acısı kanıksanmayacak kadar taze. Durup dinlenmeden yineleniyor. Tevekkülü hiç bilmiyor. Az kaldı atlıyordum. Dünyayı karış karış bilmesi çok doğal. İçinde dolaşıyor. Kendi içinde. Dünyanın ufak maketi o. Solladığı zaman değil, ta kendisi. korkacak. Korkmalı da. Böyle böyle yaklaşacak bana. Gerilemesine aldırmıyorum. Önemli değil. Hamurundaki merak onu bana getirecek.

Bana geldiğinde bunları kendisine tek tek anlatacağım. Şimdilik susmak en doğrusu.

Önce uzun saçlı bebeği sevdim. Bütün sırlarımı ona anlatırdım. Beni yalnızca dinlerdi. Hiç konuşmazdı. Ucuz bir bebekti. Ondan saygıyı öğrendim. Sevgimi verdim. Beni dış dünyaya bağlayan nesneydi. Ne zaman yitirdiğimi anımsamıyorum. Öyle bir saygıyı bir daha hiç bulamadım. Bu yüzden sevdim. Hep sevdim. Delicesine, aptalcasına. Onu bulmayı umarak. Bunun için umudum ucuzdur benim. Bebek parasına. Sevgi doluyum. Mutluluk peşinde değilim. Bu saçmalığı hiçbir zaman yapmadım. Balıklar yesin onu. Acıyı kanıksadığım bundan. Kaygıya sırt çevirmem boşuna değil. Sevgiyi tanıyorum.Bu yolla giriyorum karşımdakinin içine. Beni söndürene dek kalıyorum. Tuhaf bir şey oluyor. Sönmüyorum. Dışarı çıkışımla varoluşum yinelenliyor.'

- Havaya dokunuyorsun!

- Kimsin sen?

Beni sıkıştırdı. Yanıtlamam kaçınılmaz görünüyor. Tam konuşacağım sıra bir ses işitiyorum. Kısa bir süre için iznini alıyorum. Canı sıkılıyor. Bunu anında belli ediyor. Bir başka özelliği işte. Düşünceleri ortada. Saklamayı sevmiyor. Beni çok önceden tanıdığını varsayıyor. Tanır tabii...

Sese yöneliyorum. Ses aşağılardan, derinlerden geliyor. Tını oldukça ağır. Nasıl söylesem? Eskimiş.

Onun aklını karıştırma. Bırak öylece kalsın. Tazeliği heyecanı bize gerekli. Yapındaki hakimiyet gücü beni düşündürüyor. Dahası ürkütüyor. Kendine çok güveniyorsun. Bu hoşuma gitmiyor. Unutma, sen de gelip geçicisin. Sen de bana döneceksin, günün birinde. Ayrıcalığın bunu bilmek. O ağaçları ağaç gibi görüyor. Sen, eritiyorsun. Çocuksu değilsin. Ama olgun da değilsin. Onu istiyorsun. Çünkü bencilsin. Getireceği sevgiyi bekliyorsun. Çünkü açsın. Hararetin büyük. Söndüremeyecek ya da dolduramayacak kadar başın havada. Çatal çatalsın. Çevrendekileri büyülüyorsun. Işıtıyorsun. Ne var ki belli bir sınırdan. Senin yanına hiç kimse yaklaşamaz. Seni kimse tutamaz. O öyle değil. Unutma, içimizde her şeye en yakın olan o. Havalar her zaman kuru gitmez. Yağmurlar başlar ansızın. İlk işareti yine ondan alacağız. Hadi dön artık."

Dönerken düşünüyorum da, yaşlılar bazan acımasız oluyorlar. Olgunlaşmadığımı söylüyor. Buna inanmıyorum. İşte kanıtı. Sözünü hiç kesmeden dinledim. Yağmurun yağacağını ben de biliyorum. Ona döneceğimi bildiğim gibi. Benim hamurumda sevginin mayası var. Tadını biliyorum. Kabarmaması beceriksizliğim olabilir. Ya da şanssızlığım. Darbe yemek istemiyorum. Bundan korkuyorum. Mağrur olabilirim. Evet, evet, öyleyim. Bunun yanı sıra riski göze alamayacak kadar aptalım. Ben de bir yolcuyumkendi içimde. Nereye ulaşacağını bilen yolculardan. Katettiğim yol uzun. Bunun için başım uzun. Çatal çatalım. Kıvıcımı yargılama ve irdeleme hakkım buradan doğuyor. Ben zirveyim. Ufak güneşlerle yetinemem. Bu eskimiş tın beni hırpalıyor. Onunla yaptığım her söyleşide bir parça yalpalıyorum. Düşüncelerine bütünüyle katılmasam da ona hak veriyorum. Elimde değil. Susuşumun nedeni bu olabilir. Sanırım birbirimizden karşılıklı korkuyoruz. Benim ulaştığım noktadan o geçeli çok olmuş. Acımasızlığı derin bir şefkati gizliyor. Biliyorum. Yolun sonu o. Mercan gözlerinde, doğurmuş kadının yorgun rahatlığı var. Beni deli ediyor. Hem benden önde, hem peşimde. Ona baştan yenilmişim.

Beni deli ediyor.

Beni deli ediyor.

Kararlıyım. Her seslenişinde gitmeyeceğim. Onu sıkça düşünmek beni azaltıyor. Ben kusuyorum, o sindirmiş. Zavallı kıvılcım. Yemekle meşgul henüz. Öfkemi dizginlemeliyim. Yoksa yakıp yıkacağım buraları. Her şeyi anlamak insanı bazan ukalâlaştırıyor. Birisi beni tutsun. Kırıcı olacağım.

Ona dönüyorum. Safran gözlerinde merak var. Sabırsızlıkla bekliyor. Anlıyorum. Belki de herşeyi anladığıma inandırmışım kendimi. Ne aldanış ama. Tüylerim dökülene kadar gülebilirim buna. Ben zirveyim. Hatamı yüzüme vuracak kadar kimse yaklaşamaz. Ben alevim, bana kimse dokunamaz. Keyifli zamanımda olur. Süresini ben saptarım. Benimle şaka yapılmaz. Ben ateşin can alıcı noktasıyım. Kişiliğin dayanılmaz parçasıyım. **'- Sakin ol artık. Ben zavallı değilim. Seni hissediyorum. Konuşmayı dinledim. Ötesi seni tanıyorum. Peşine düştüğüm estetik sensin. An an ulaşıp dokunamadığım. Çözümleyemediğim. Sana baktıkça titreyip ürperiyorum. Acı çekiyorum. O mercan gözlerin de yabancısı değilim. Gerilememin nedeni onlar. Yıldızların aldatmaca olduğunu söyleyen ben değildim. Şimdi anlıyorum. Nasıl söylesem, yaşlı bir ses olabilir mi?**

VINCENT VAN GOGH

Kim tutar Güneş'i ellerinde
Boyar sarıya yeryüzünü
Yorgun tarlaları kavurur sıcakta
Taşır yalnızlığını yüreğinde
Ve büyür toprakta
Zamana karşı.

Mehmet Cemil UĞURLU

- Eskimiş bir tın?

'- Evet öyle. Sana gelmek istiyorum. Sende genişleyeceğime inanıyorum. Benim özgürlüğümsün. Seni sevdim. Sönmek istemiyorum. Çığnenmek istemiyorum.'

Biliyorum. Her şeyi ilk görüşte sevenlerden. Birçok işi zorlaştırıyor. Yaşamayı zorlaştırıyor. Onu büyütüp çoğaltmaya hazır mıyım? Uyuşukluğundan kurtulmak, silkelenip doğrulmak istiyor. Kendisini arıyordu, buldu işte. Acele ediyor. Beklemeli. Hiç değilse ben çağırıncaya kadar. Ama bir kıvılcım o. Heyecanlı. Hayır. Yüz kere hayır. Onunla şu an bütünleşemem. Bende olmayan saf, durgun, tatlı bir şeyler taşıyor. Her biri ayrı bir güç. Beni kendisine benzetebilir mi. Buna dayanamam. Ondan istediğin tek şey var. Ne var ki, dolu dizgin geliyor. Endişeliyim. Gözü pek. Oturduğu yerden dünyayı karış karış bildiğini kabul edecek kadar çılgın. Bu umarsızlığı beni deli ediyor. Bu serüven tutkusu,kendisini sıkça yalanlarken, doğruluğuna inanışı.

Beni deli ediyor.

Beni deli ediyor.

Ona anlatacağım. Bana gelince; ben oyum zaten. Ateşin ilk durumu. Kişiliğin en renklisi, sorumsuzca savuranıyım. İkimiz de közün özlemiyiz. Bizi bekleyen; mercan gözlerinde, doğurmuş kadının yorgun rahatlığıyla. Tuhaf olmayan bir zor yolculuğun, ikinci durağıyım ben. Neden bu panik? Bana hiç gelmeyebilirdi. Kıvılcım olarak kalabilirdi. O halde beni düşündüren ne? Neden bu hüzün? Onu yönlendiren ben mi oldum? Sanmıyorum. Gördüğümde dolaşıyordu. Sarsılışımın nedeni hız olabilir. Kendine ulaşmanın getireceği bir takım riskler söz konusu. Birlikte aşabiliriz. Güçlerimizi birleştirince yeneriz. Yine de bir şey var beni kederlendiren. Nedir bu ışığıma düşen gölgeler? Katıyım. Ona yenilmem. Yoksa onu yenmek istemiyor muyum? Güzel kılan özelliklerini öldürmek? Büyütüp çoğaltmak isteğime ne oldu? Onun özgürlüğü değilim ben. Ah koca aptal. Çocuk!

'- Gelirken ufak güneşlerimi getirebilir miyim?'

Getir Tanrı'nın cezası getir. Köze ulaştığımızda bizi oyalarlar. ●

12 Ocak 1988

Bin yıl sonra da

Hasan Hüsnü

Düşerse gecenin alnından
yalnız bir yıldız
ürperme
bin yılların ötesinden gelmektedir
sevecenliğini kullanıp / karanlıkların
amansızlığından süzülmektedir.

Düşerse yaşamın dalından
bir damla çiğ toprağa
bil ki orada yeşerecektir
umulmayan çiçeği alın terinin
emek onmaz yaralara
merhem üretecektir.

Düşerse tohum insan sıcaklığına
nice karanlıklar
güne erecektir
evrenin düzeni yeniden yeni
çocuğun gözleri
maviden daha mavi gülecektir.

Düşerse yüreğe sevi yalımı
renkler renkleri
insan insanı daha bir bilecektir
çıkmazlarından sıyrılıp yaşamın
her sevgi bin çiçeğe / kanından
damıtıp su verecektir.

Düşerse aklına gelecek günler
geçmişten koşup gelen
kıratın sırtında gidilecektir
biliyorum her doğan günle
ben sen o / elele
umarsızlık bir daha yenilecektir.

Usuma Çıkagelirsin

Ne zaman elimi uzatsam
Suya ve toprağa
Usuma Çıkagelirsin
Sakın ola söyleme kimselere

Ne zaman düşlerim uzansa
Izıklı yasaksız bir geleceğe
Usuma Çıkagelirsin
Öyle kal öylece ve sereserpe

Ne zaman güneşe ellesem
Gül çiğiltisini ve suyun sesini
Usuma Çıkagelirsin
Cıvıltılar sele ve mevsimlerle

Ne zaman dudaklarım kurusa
Gül buruşsa yaprak düşse uzak bir bahçede
Usuma Çıkagelirsin
Kaynaklar çağlantar ve durulur nehirle

Hatım Uğurlu

(Desen: Sevgi ELTAN)

KIYI İÇİN NE DEDİLER?

__KIYI__, otuzuncu yılın eşiğinde... Bir sanat dergisi için, üstelik, edebiyat - sanat odaklarının uzağında yaşamını sürdüren bir dergi için otuz yıl azımsanacak bir zaman dilimi olmasa gerek. Yerel ve ulusal değerleri evrensel boyuta taşıyıp çağdaş bir dünya görüşüyle sayfalara dökebilmenin uğraşını sürdüren __KIYI__'yı sanatçılara, yazarlara, yıllarını dergi yayımcılığına vermiş ustalara sorduk. __KIYI__'yı nasıl değerlendiriyorlardı? Gelecek için neler öneriyorlardı?

Bir çok sanatçı, bizi bize değerlendirmekten, eleştirmekten geri durmadı. Yanıtlarını gönderdiler, yol gösterdiler. İsteğimizi yanıtlayan tüm dostlara içten teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Öte yandan, bu değerlendirme ve önerileri okuyucularımızla da paylaşma gereği duyduk. Bu yolla, iletişimimizi daha canlı tutabilmeyi, bu ilişkiyi derginin kan dolaşımına katabilmeyi amaçladık.

Sanatçılarımız __KIYI__'nın geniş bir zaman diliminde oluşan birikimini değerlendirirken taşra dergisi düzeyini aşmışlıktan, yozlaşmaya prim vermemesine, bir okul olma özelliği taşımasından yerel renklerle donanmasına değin çeşitli alanlara değindiler. Bu değerlendirmeler kuşkusuz, __KIYI__'yı __KIYI__ yapan yapı taşlarını da belirleme çalışmasıydı.

Okurun, okuduğuna yakınlığı, okuduğuyla iletişimi, açık bir şekilde ortada. Değerlendirmelerin ışığında dergimizin daha da anlam kazanacağına inanıyor, sözü dergimize gönül katanlara bırakıyoruz.

KIYI

yerel değerleri kucaklamak

KIYI, **Fakir Baykurt**'un şu tümcelerle belirttiği gibi, edebiyat mozayiğinde yer almayı amaçlıyor: **"Trabzon'da çıkan Kıyı bana sürekli olarak umut ve iyimserlik veriyor. Onun çıkışı insana Trabzonspor'un çıkışını anımsatıyor. Sadece Trabzon'un ya da güzel Karadeniz kıyılarının oyun gücünü değil, bütün Anadolu'nun oyun gücünü eğitip örgütleyerek İstanbul'un paraya dayalı gücüne karşı çıkarıyor ve kanıtlıyor bunu.**

Düşün ve yazın alanında da böyle: Yok; hiçbir şey gelmiyor!' diye düşünüldüğü anda Trabzon'dan Türkiye'nin sanat mozayiğine umut ve iyimserlik veren adlar, ürünler katıyor. Kıyıdakileri içeriere sürerken, içerlerde olanların birazını Kıyı'ya çekiyor. Kafasının köşesinde, amaç olarak Türkiye mozayiğine bir şeyler katmak var; ama aynı zamanda Trabzon'da yeni bir mozayik oluşturmayı da istiyor. Sayfalarında gördüğüm nitelikli yazın ürünlerinin yanı sıra, Trabzon ve çevresinde yaşayan, yaşamış sanat ve toplum insanlarını sayfalarına çıkarıyor. Burada bırakmıyor işi; diyelim, Ankara'dan Nusret Kemal Otyam'ı, İstanbul'dan İsmet Kemal Karadayı'yı, Erganili olup İstanbul'da yaşayan can Enver Atılgan'ı Trabzonlularla bir araya getiriyor. Sonra gidiyor hem İsviçre'nin Neuchatel'Inden, hem Devrek'In Baston Şenliği'nden resimler çekip cihan sergileri açıyor.

Eğer kendi öz çevresince sürekli desteklenirse, eğer hiç değilse engellenmeden rahat rahat yol alabilirse, yakın yıllarda Trabzon'da gelişen bu mozayik sadece Türkiyemizin değil, dünyanın ilgisini, sevgisini çeker.

Bu ne güzel bir iş!

Bu güzel işe emeğini, hatta yaşamını verenler var; bu ne büyük bir özveriş!.. Yaşasın Kıyı, yaşasın Kıyı'yı yaşatanlar diye bağırmak geliyor içimden."

Fakir Baykurt'un gösterdiği hedefe varmanın yolu, **KIYI** için kendi öz kaynaklarından kopmadan, onları temeline yerleştirerek, hamuruna katarak ulusal ve evrensele ulaşmaktır. Dergimize değerlendirme ve eleştirilerini gönderen sanatçılarımız da bu konunun altını özellikle çizmekteler.

KIYI'nın bu tutumunu, 30 yıl önce ilk çıkışımızda dergi mutfağında yer almış iki dostumuz şöyle değerlendiriyor:

"Değirmen, Hamsi gibi Trabzon'da evvelce çıkmış dergiler, Trabzon - Maçka Sumela Manastırı ve diğer tarihi değerler incelenip aktarılmaktadır. Yakın geçmişteki Trabzon yaşamı, sinemaları, fotoğrafçıları tanıtılmaktadır. Kıyı'yı izlerken sayfalarında hala Teymur'un titiz zevkini duyumsarsanız. Üçüncüoğlu'nun, Demiraslan'ın şiirleri sanki yeniden yazılıyor gibi gelir size." (Subutay Hikmet)

"KIYI, bugüne değin, 'kıyıda kalmış', gözden kaçmış ya da unutulmuş nice değerimizi sevgiyle gün ışığına çıkardı, yeni

"Eğer kendi öz çevresince sürekli desteklenirse, eğer hiç değilse engellenmeden rahat rahat yol alabilirse, yakın yıllarda Trabzon'da gelişen bu mozayik sadece Türkiyemizin değil, dünyanın ilgisini, sevgisini çeker. Bu ne güzel bir iş!"

Fakir Baykurt

kuşaklara tanıttı, yazın dünyamıza armağan etti. Derginin son dönem koleksiyonunda, şimdiden çok zengin bir 'Karadeniz seçkisi, belgeliği' oluşmuş bulunuyor. İnanıyorum ki, bu büyük çabanın önemi ve değeri, yarın daha iyi anlaşılacaktır.

KIYI'nın benim için en önemli özelliklerinden biri de, onun, 'bölgeci' olmadan 'yerel ve özgün' olmayı başarmasıdır. Kanımca KIYI'yı benzerlerinden ayıran temel özellik budur. KIYI, bu yerel tadı, rengi, kokuyu ve esintiyi bizlere ulaştırabildiği sürece de yaşayacak, işlevini sürdürecektir." (Atilla Aşut)

Karadeniz bölgesini yakından tanıyan **Zeyyat Selimoğlu** da, bu bağlamda **KIYI**'yı şöyle değerlendiriyordu: **"Kıyı Dergisi bana her zaman aydınlık bir hava taşıyan dergi olarak görünmüştür; derginin sevimliliği daha adından başlıyor. 54. sayınızın 32 sayfa olarak çıkmaya hazırlanması, herhalde, bir çoklarınca tutulan bir dergi olduğunuzu kanıtlıyor. Gerçekten, çok yerel bir yayın organı olduğu halde, yerel dergilerde çoğunlukla rastlanan aksama ve kusurlardan arınmış olarak yayımlanabiliyor Kıyı... (....) Karadenizliler sanatçı kanı taşıyan insanlardır, dünyaya özgün bakışlarla yaklaşabilen insanlardır. Derginizin iki katına çıkmış halliyle daha doyurucu olacağına inanıyorum."**

"Kıyı'nın her sayısında okumam gereken en az bir yazı buluyorum. Kıyı'nın bence en özgün yanı, yerel ve bölgesel değerlerine önem ve yer vermesidir. Bunu sürdürmelidir."
Aziz Nesin

Aziz Nesin de **"Bunca gazete ve dergiyi koklarım, kokusu hoş geleni okurum (...) Kimi dergilerde okunacak yazı bulamam. Bütün yazılarını okuduğum dergi hemen hemen hiç olmaz. Herhangi bir dergide okumam gereken bir yazı bulabiliyorsam, bu dergi benim için değerlidir. Kıyı'nın her sayısında okumam gereken en az bir yazı buluyorum. Kıyı'nın bence en özgün yanı, yerel ve bölgesel değerlerine önem ve yer vermesidir. Bunu sürdürmelidir."** diyerek **KIYI**'nın temel özelliklerinden birini vurguluyordu mektubunda.

Güngör Gençay da aynı özelliğe değinen sanatçılarımızdan: **"Kıyı da bölge tabanlı, yerel bir dergimiz. Özkaynaklarını hiç bir zaman göz ve kulak ardı etmiyor. Ebediyata yeni adım atanlara sahip çıkması, unutulanları hatırlatması, yitmiş olan sanatçıları anması ve yaşayanları gündemde tutması, tabandaki sağlam dokuyu oluşturuyor bence."**

ulusal - evrensel bir kıyı'ya doğru

53. sayımızdaki 32 sayfaya çıkış duyurumuzda da belirttiğimiz gibi **KIYI**, **"Bugüne değin sayfalarında yerel düzlemde, kendi ikliminde soluk alan değerlerden evrensel olana uzanan bir çizgide köprü oldu."** Değerlendirme isteğimize yanıt verenler de bunu **KIYI**'nın temel yapı taşlarından biri, giderek **'varoluş nedeni'** olarak algılıyorlardı. Örneğin **Ahmet Say**, yolladığı yanıtta bu konuyu vurguluyordu: **"KIYI, kendine özgü kimliğini koruyan, özgün, 'taşra dergisi' düzeyini çok aşmış, içtenlikli, kendisinden beklenenin üzerinde sağlıklı bir yayın organı niteliğindedir. Bu özellikleriyle büyük yayın kuruluşlarının çıkarttığı sanat dergilerinden başarılıdır. Çünkü KIYI'nın özgünlüğü, içtenliği, alçakgönüllülüğü ve oldukça da tazeliği vardır. Yani benzersizdir. İçinde bulunduğumuz düzen açısından fenomenal'dir. Yozlaşmaya prim vermediği için doğal güzelliğini sürdürmektedir.**

Bence, sayfa sayısını arttırmak KIYI'ya yetmez. İçerik açısından da bu 32 sayfayı Türkiye'nin tüm kültür birikimine açık tutmak gerekir. Ünlü ünsüz ayırdetmeden, tüm imzaların dergide sergilenmesini görmek hakkımızdır."

Yekta Güngör Özden de mektubunda bu özelliğe işaret ederek şunları söylüyordu: **"KIYI'yı sıcak bir ilgiyle başlangıçtan beri izledim. Her sayısında biraz daha artan yeterliği gelecek sayısının muştusuydu. Düzeni, teknik olanaksızlıklarına karşın biçimi ve içeriği gerçekten doyurucu idi. Büyük kentlerden uzakta yayımını sürdürmesi, kıyıda - köşede kalma izlenimini asla vermedi. (....) Gönül almak için söylemiyorum, gerçekten bir sanat**

dergisi niteliğiyle özlenir olmuştur. (....) Yetenekleri güçlendirmek, onlara olanak sunmak, ekin ve sanat yaşamımıza yeni ışıklar sağlamak dergiciliğin başta gelen ödevlerindendir. Bilgiçlik taslayan yazılar, yabancı sözcüklerle dikkat çekme çabaları yapay oluşumlardır. Böyle zayıflıklara düşmeden 54 sayıya ulaşmak çok anlamlı bir gelişmedir."

A.Kadir Paksoy da **"Kıyı'yı bir kez Anadolu'da çıktığı ve Anadolu kokuşlu olduğu için seviyorum. (...) Kıyı'yı taşrada çıktığı halde taşralı olmadığı için seviyorum."** tümceleriyle **Ankara** gibi sanatın çekim alanlarından bir kentte yaşayan sanatçı gözüyle düşüncelerini iletiyordu.

İsveç'ten **KIYI**'ya ses gönderen **Gürhan Uçkan** da yine bu özelliğe değinerek kimi uyarılarda bulunuyordu: **"Kıyı'nın bölge dergisi olma temel özelliğini korumayı sürdürmesini, ancak, özellikle yazın konusunda bu sınırı aşmasını diliyorum. Yani, Trabzon ve çevresinde oturan bir yazarın az başarılı öyküsü yerine, apayrı bir yurt köşesinden gönderilen başarılı bir öykünün yeğlenmesi gerektiği görüşündeyim."**

"Anadolu'nun o süssüz gerçek kıyılarından geçmemiş, oraları gerçek halk yaşamları ile tanımamış olanlar KIYI'yı göremez, onun değer bilen, değer veren katkılarını kolay anlayamazlar."

İsmet Kemal Karadayı

İsmet Kemal Karadayı da **"Anadolu'nun o süssüz gerçek kıyılarından geçmemiş, oraları gerçek halk yaşamları ile tanımamış olanlar KIYI'yı göremez, onun değer bilen, değer veren katkılarını kolay anlayamazlar. Evet, 'büyük kentlerin çok ötesinde', 'kendine özgü kimliği' ile günümüz yazınının 'nabzını tutan' KIYI'da kendimi buluyorum"** diyordu mektubunda.

güncelliğin yanında kalıcı olana uzanmak

Değerlendirme yanıtlarını gönderen sanatçıların işaret ettiği bir diğer özellik de, **KIYI**'nın yalnızca güncelliğe yaslanmadığı, bunun yanı sıra, kalıcı olana; unutuluşa bırakılmış kimi değerlere,sanat dünyasında gereğince değerlendirilememiş nice sanatçıya özel bölümler açmasıydı. Ülkenin bir ucunda yetişmiş **İlhan Demiraslan** ve **Bedri Gider**'den, **Karadeniz** kıyılarından çıkmış **Ömer Turan Eyuboğlu**'na, **Orhan Peker**'den, **Haluk Ongan**'a değin nice **"değer"** 53 sayıda edebiyatımızın belleğine yeniden kazandırıldı. Nice yaşayan sanatçı da toplu bir değerlendirmeyle okura sunuldu.

"Karadeniz'in o devinimli, coşkulu duyarlığı yanında, pek çok sayıda engin insan ve halk duyarlığı asla göz ardı edilmemiştir."

Mehmet Aydın

Mehmet Aydın, "Bu arada bir başka özellik de derginin bütününde çevreye değgin özgül bir havanın hemen göze çarpmasıdır. Ancak bu hava, kendi dar yerel sınırları içinde kalmayıp zaman zaman evrensel boyutlara bile uzanır. Karadeniz'in o devinimli, coşkulu duyarlığı yanında, pek çok sayıda engin insan ve halk duyarlığı asla göz ardı edilmemiştir." diyerek bu özelliğe değiniyordu.

Ömer Güner de yanıtında **Kıyı**'nın bu yanını vurgulayarak, **"Kanımca KIYI'nın en büyük özelliği, Trabzon'da yaşamış, ürün vermiş, ama, unutulmuş ya da unutulmaya terk edilmiş nice 'aydın' ve sanatçıya sayfalarında yer vermesi olmaktadır."** der.

İsmail Gençtürk de yine bu değerbilirliği vurgulayarak, sürmesini diliyordu mektubunda: **"Şimdi aramızda olmayan eğitimci ve sanatçılara Kıyı'nın gösterdiği değerbilirliğin sürmesini, hatta giderek kimi sanatçılar için daha kapsamlı özel sayılar, gelecekte de aranacak özel sayılar hazırlaması büyük kentlerdeki vurdumduymazlığa bir yanıt olur kanısındayım."**

Subutay Hikmet, yerelden evrensele uzanan kalıcılığı da şu tümcelerle değerlendiriyordu: **"Kıyı, yayınlandığı bölgede yaşamış, yetişmiş ve hayatta bulunmayan değerlere eğilirken olsun, halen sanatçılıklarını sürdürmekte olan-**

lara olsun yer verirken bölgecilik yapmak gibi bir tutuma girmemektedir. Bedri Gider, Nadir Gezer gibi örnekler bunu göstermektedir."

kıyı bir okuldur

29 yılda 104 sayıyla, sanat dünyasına kazandırdığı yeni adlar ve yapıtlarla **KIYI, Karadeniz** kıyılarında coşkuyla yaşanan bir okuldur. Değerlendirmeye katılan sanatçılar da bunu vurguladılar:

"Usta kalemlerin yanında yenilere, gençlere de gereklı ilginin gösterilmesi, yöresindeki değerleri tanıtması, 'sanat ve edebiyatımızda...' başlığıyla yazın erlerine sayfa açması, Ahmet Özer'in sanatçılarla yaptığı söyleşiler... Kıyı'nın kendine özgü bir kimlik kazanmasını sağladı." diyordi. **A. Hıcrı Izgören**.

Nadir Gezer de **"Kuşkusuz Anadolu tarih boyunca yazın yaşamının sesi ve kulağı oldu. Anadolu için bu sonsuz bir soluklanmadır. Bu denli uzun bir soluklanmayı yalnızca büyük kentlerin yazın ellerine bırakmak, kanımca yeterli değildir.Bu uzun soluklanmayı Anadolu bir bütün olarak gerçekleştirmelidir. Bu nasıl olacaktır? KIYI gibi taşra dergilerimizin yaşamasını sağlayarak.. Bu dergileri destekleyerek... Büyük kent dergilerine ulaşamayan pek çok yazarın soluklanma yeridir bu dergiler. Son yıllarda büyük kent dergileri birer kümeleşmenin yeri oldu yazarlar arasında. Sanki Anadolu'ya kapalı birer dergi konumuna geldi bu dergiler."** diyerek **KIYI**'nın yeni yetenekler için bir çıkış noktası olması özelliğine değiniyordu.

"Bir kıyı kentimizden edebiyat ve sanat tutkunu içten ve özgün sesini sunuyor Kıyı."

Engin Aşkın

Yarımküremizin bir ucundan, **Kanada**'dan **Karadeniz** kıyılarına ses ulaştıran **Engin Aşkın** da, **KIYI**'nın okul olma özelliğini şu tümcelerle dile getiriyor: **"Küçücük bir kıyı kentimizden edebiyat ve sanat tutkunu içten ve özgün sesini sunuyor Kıyı. Adanmış, yürekli ve özverili bireylerin kimbilir ne tür engelleri aşıp çıkardığı Kıyı, benim için her sayısında nostaljiyle örgülü bir sürpriz bahçesine dönüşüyor. (....) Bağnazlığın ve yozlaşmanın doruğundaki o ortamda, apayrı bir direncin ve ilke savunusunun simgesi oluyor Kıyı."**

Hollanda'da şiirler üreten **Kamil Aydemir** de yanıtında, **"Kıyı'nın en belirgin özelliklerinden birisi de, 'en iyiyi eskiler yazar' mantığından hareketle sayfalarını yalnızca tanınmış kalemlere açık tutan dergilerin aksine, tanınmış kalemlerin yanında yeni yeteneklere de yer vererek iyi bir okul, iyi bir dergicilik kültürünü sergilemesidir."** diyordu.

Anketimize yanıt veren sanatçılar, **KIYI**'nın biçim özgünlüğünü de gündem dışı tutmadılar. İçeriğinin biçimle harmanlanmasına iyi bir örnek olarak vurguladılar **KIYI**'ları.

kıyı'ya öneriler

Dergimizin iki katına çıkan oylumuyla yeni soluklar kazanmasına katkı amacıyla anketin ikinci bölümü önerileri içeriyordu. Bu konuda da değerli yazarve sanatçılarımız, gördükleri eksikliklerin giderilmesi, yeniliklerin gündeme alınması için önerilerde bulundular, deneyimlerini aktardılar.

Talat Avcı, "Kapak konusu fotoğraflar, o sayıda yer alan sanatçı adları, Kıyı'dan bölümü, kültür ve sanat olaylarına değgin haberler, cilt dizinleri, bize gelen yapıtlar, ödül duyuruları, kitap ve sanatçı tanıtımları, eleştiriler, öyküler, şiirler, anılar, gezi yazıları, tartışma konuları vb. türde nitelikli yazılar, dizıler sürmeli." diyerek genel anlamıyla **KIYI** sayfalarını tanımlıyorve sürekliliğini öneriyordu.

Ahmet Say, "Bence, sayfa sayısını arttırmak KIYI'ya yetmez. İçerik açısından da bu 32 sayfayı Türkiye'nin tüm kültür birikimine açık tutmak gerekir. Ünlü ünsüz ayırtetmeden, tüm imzaların dergide sergilenmesini görmek hakkımızdır." diyerek tüm yurt geneline yayılmanın zorunluluğunu belirtiyordu.

Şinasi Özdenoğlu da **Ahmet Say**'ın anlayışını paylaşarak, **"KIYI, giderek bir 'yazın akademisi' olmaya yönelmelidir. Genç yeteneklere desteğini, ilgisini sürdürmekle birlikte; daha özenli, daha nitelikli bir içeriğe doğru yürümelidir. Kuşkusuz o zaman Türk yazın hayatındaki yeri daha ağırlıklı olacaktır. Yıllardır duygusal tercihlerle, ideolojik şartlanmalarla çok şeyler yitirmiş olan**

yazınımızda KIYI; objektif değerlendirmeleri egemen kılmalı, ülkemizin, insanlığın yüksek değerlerini ölümsüzleştirme çabalarında ön safta yer almalıdır. KIYI, gerçek demokrasinin vazgeçilmez kuralına uyarak 'çoksesliliik'ten şaşmamalıdır." tümcelerini düşüyordu öneriler bölümü için.

Durcan Yaşacan da oylumun iki katına çıkması ile derginin karşısına çıkabilecek bir tuzağa dikkat çekiyor ve **"Aman özüne dikkat! Tutturduğu çizgiyi, aynı ölçüler içerisinde ikiye katlanmış bir oyluma serpmek yerine; ikiye katlanmış bir oylumda daha nitelikli ürünlerle ayakta tutmak gerekli."** diyordu.

> *"Yabancı edebiyatlara da bu sayfalarda belli bir yer ayrılabilir diye düşünüyorum. İlginç çeviri makalelere, ufak çapta çeviri öykülere ve şiir çevirilerine de fırsat tanınabilir."*
>
> **Cengiz Ertem**

Cengiz Ertem, "Yabancı edebiyatlara da bu sayfalarda belli bir yer ayrılabilir diye düşünüyorum. İlginç çeviri makalelere, ufak çapta çeviri öykülere ve şiir çevirilerine de fırsat tanınabilir. Karşılaştırmalı edebiyat da akla gelebilir. Türk yazarları ile yabancı yazarları karşılaştıran yazılara olduğu kadar, yabancı yazarları birbiriyle karşılaştıran yazılara da yer verilebilir." görüşünü iletirken, **Mustafa Kademoğlu** da, aynı görüş içinde yurt dışında yaşayan sanatçılarla ilişkilerin arttırılması gerektiğini vurguluyor ve **"Çevirilerle hem dil öğrenmeyi hem de yabancı yazını izlemeyi özendirmeliyiz."** tümcelerine **Yugoslav Türk** yazınının da unutulmaması gerektiğini ekliyordu.

Mustafa Duman, "KIYI bundan sonra, artan sayfa sayısı ile kültür ve sanat konularına daha geniş yer verme olanağına kavuşuyor. Bu nedenle Trabzon ve yöresinin kültürüne, daha doğrusu folklor, etnoğrafya, tarih ve halk edebiyatı konularındaki derleme, araştırma ve çalışmalarına daha çok yer ayrılabilir KIYI'da." düşüncesini iletiyordu.

Halit Çakır, tiyatro konusuna da yer ayrılmasını isteyerek, **"Bir de acaba KIYI bugün yozlaşmanın sınırlarını zorlayan eğitim işlerimize bir iki sayfası ile ayna tutmayı üstlenebilir mi?"** sorusunu atıyordu ortaya.

Tamer K. Bilgin, KIYI'nın uzun ömürlü olabilmesi için öneriler üretiyordu mektubunda: **"Daha uzun ömürlü olmasını sağlamak için yeni aboneler bulmak gerekiyor. Her eski abone üç yeni abone kaydetsin. Özellikle il ve ilçelerde temsilcilikler oluşturulsun. Çünkü böylece ulaşılamayan yörelere gidilebilecektir. Kıyı'nın dağıtımının iyi olduğu söylenemez."**

> *"Kıyı'yı izlemeye devam edeceğim."*
>
> **Samim Kocagöz**

Sabahattin Kömürcüoğlu, yayımlanan yazı ve şiirlerin daha bir titizlikle incelenmesi gereğine işaret ederken, **Samim Kocagöz Ege** kıyılarından sevgilerini yolluyor ve **"Kıyı'yı izlemeye devam edeceğim."** diyordu. **Nurer Uğurlu** da, Kıyı'yı tad alarak okuduğunu belirterek, izlemeye ilgiyle devam edeceğini belirtiyordu.

Mahzun Doğan ve **Yunus Koray** da yayımlanan şiirler konusunda daha dikkatli olunmasının başarıyı arttıracağını vurgulayan dostlardandı.

Gürhan Uçkan da önerilerinde **Kıyı**'nın biçimini irdeleyen dostlardan biri: **"Teknik bir dileğim, sayfaların ayrı punto harflerle karmaş dolaş olmaması; başlıkların hep aynı puntoda ve stilde, ara başlıkların ve yazıların da aynı şekilde dizilmesidir. Şiirleri de ayrı tip harflerle dizme, göze hiç de güzel gelmiyor. Derginin genel bir görünümü olmalıdır. Belki yeni bir kapak düzeni düşünmenin de zamanı gelmiştir."**

Server Tanilli de binlerce kilometre öteden **KIYI**'ya ilşkin duygu ve düşüncelerini şu tümcelerle iletiyordu: **"SELÂMET DERKENAREST... Trabzon'dan iki kez yolum geçti: Birinde, 1938 yılında, İstanbul'dan Hopa'ya değin süren bir yolculuk vesilesiyle, annemle beraber bindiğimiz gemi Trabzon kıyılarını da yalayıp geçmişti; öteki, o zorlu 1942 kışında İstanbul'a gitmek üzere, Kars'tan Erzurum ve Zigana yoluyla Trabzon'a gelişimizdir. Bu her yanıyla güzel kentin toprağına asıl ayak**

"Onun her gelişinde çocukluk anılarım depreşir; pek eski bir dostla merhabalaşırız gibi alırım elime ve sayfalarını karıştırır okurum; Sadi Şîrazi'nin 'Selâmet Derkenarest' yani 'selamet kıyıdadır' deyişi gibi, bir güven kaplar içimi. Oysa 'KIYI' gencecik bir dergi; beş yıldan beri yayınlanıyor; bu elimde tuttuğum sayı, 53. sayısı. Öyle de olsa, pek uzun zamandan beri çıkıyormuş gibi, bir ağırbaşlılık, bir olgunluk içindedir. Ve ne kadar da çok şey vardır o sınırlı sayfalarda!"

Server Tanilli

basışım, bu ikinci yolculuktadır. Çocuk gözlerimle de görmüş olsam, o ne güzel kentti o öyle! Türkiye'nin bütün kentlerinin, son yıllarda olumsuz yöndeki gelişmelerinden ne ölçüde nasibini aldı Trabzon?! Bilemiyorum. Ama inanıyorum ki yine güzeldir... 'Kıyı', işte bu büyüleyici,bu aydın kentte yayınlanıyor; belki de, bütün Karadeniz kıyıları adınadır seçtiği ad. Onun her gelişinde çocukluk anılarım depreşir; pek eski bir dostla merhabalaşırız gibi alırım elime ve sayfalarını karıştırır okurum; Sadi Şîrazi'nin 'Selâmet Derkenarest' yani 'selamet kıyıdadır' deyişi gibi, bir güven kaplar içimi. Oysa 'KIYI' gencecik bir dergi; beş yıldan beri yayınlanıyor; bu elimde tuttuğum sayı, 53. sayısı. Öyle de olsa, pek uzun zamandan beri çıkıyormuş gibi, bir ağırbaşlılık, bir olgunluk içindedir. Ve ne kadar da çok şey vardır o sınırlı sayfalarda! Son sayısındaki habere pek sevindim: 32 sayfa olarak çıkacakmış artık. Demek, dergi gelişiyor, gelişsin. 'KIYI', İstanbul ve Ankara gibi bir iki büyük kente sıkışmış olan dergiciliğimizin yanı sıra, Kuzey Anadolu kıyılarından esen, ama içine hemen bütün Türkiye'nin soluğunun da katıldığı - tadına doyulmaz- bir esin ve düşünce rüzgârıdır gözümde. Yeşil Karadeniz'in bereketini de taşıyor. Geleceği de, bugüne değin olan gelişmesi gibi olsun dilerim."

Öner Yağcı da **KIYI**'yı ülkemizin kültürel sorunları bağlamında ele alıp değerlendiren sanatçılardan: **"KIYI'yı kurumlaştırılmaya çalışılan bir kültürün ya da layık olduğu sözcükle söyleyeyim 'kültürsüzlüğün', bellekleri silen, kültürel değerlerimizi yok eden, kozmopolitizm kokan bilinçli çürütme çabalarına karşı direnen bir kültür kalesi olarak algılıyorum. (....) KIYI, lik olarak; Anadolu'da çıkan öteki külütr dergileriyle sıcak ve yakın ilişkileri / dayanışmayı; ikinci olarak; unuttturulmaya çalışılan geçmiş kültür değerlerimizi daha bir sımsıkı savunmayı ve üçüncü olarak da; görmezden gelinen, yok sayılan, günışığına çıkması engellenen yeni kültür değerlerimize sahiplenmeyi çoğaltarak sürdüreceği yayın politikasıyla ive 32 sayfasıyla daha güçlü bir kültür kalesi olacaktır inancındayım.**

her ilde bir kıyı olsa

Hasan Akarsu yanıtına **"Her Ilde bir Kıyı olsa"** diye başlıyordu. Ve şöyle sürüyordu yazdıkları: **"... İllere sözüm yok ama, hepsine; özgün, emek verenleriyle kendini kanıtlamış bir 'Kıyı' yaraşır."**

M.Nacl Ünver ise **"iki büyük kentimizin dışında sanata soluk aldıran tek dergi olma onurunu taşıyor Kıyı"** diye yazıyordu.

A.Nevzad Odyakmaz da **Kıyı**'da ürünleri yayımlanan sanatçıların oluşturduğu toplamı dile getirerek şu görüşlere yer veriyordu: **"Kıyı'nın 54. sayısından başlayarak 32 sayfa olarak yayımlanması, her bakımdan varsıl bir yazın dergisi niteliğini taşımasının yanı sıra, daha çok yazara, ozana yer verebilme olanağını kazanması yönünden gerçekten sevindirici bir olay."**

"Kıyı, yazın dünyasındaki yerini almış ve kendini kabul ettirmiştir. Trabzon'u kültür ve sanatı ile kültür ve sanat adamının tanıtılmasına katkıda bulunmakla kalmayıp, Türk kültür ve sanatına da büyük hizmetler vermektedir" sözleri yer alıyordu mektubunda **Mithat Yaban**'ın.

Eğitim alanındaki nice emeklerini dergilerden okuruna sunan **Bekir Semercl** ise **Kıyı**'yı değerlendirdiği mektubuna şöyle başlıyordu: **"Kıyı, Trabzon ve Karadeniz bölgesinin sanat,**

kültür etkinliklerinin sesi. Eğitim, sanat, bilim adamlarımıza çok eğilimli. Bu benimseyiş onlarla yapılan söyleşilerde görülüyor. Yurdun her köşesinden yazarlar Kıyı'da boy vermiş. Onların şiir, öykü, anı, söyleşi, gezi yazıları bölgelerinin çiçekleri gibi..."

Ruşen Hakkı aldığı her dergiden duyduğu sevinci dile getirirken kesintisiz olarak 53 sayıdır kendisine ulaşan **Kıyı** için **"... evrensell de sarıp sarmalayarak Trabzon'dan yüreğime güzellikler, dostluklar taşıyan, her sayısıyla beni heyecanlandıran Kıyı"**nın emeğini çok yönlü değerlendiriyordu.

İbrahim Oluklu, "Kıyı'nın kendi bölgesinin değerlerine sahip çıkmasını" dilerken, **Timuçin Özyürekli** de **"... iç düzenleme-sindeki bölgesel - ülkesel - evrensel değerlendirmelerin dengesi ve oylumuna göre doyurucu yazı ve şiirlerin bulunması etkileyici, özgün, başvuruya kaynakçılık yapacak"** nitelikte oluşu üzerinde duruyordu.

"Kıyı'nın gözardı edilemeyecek büyük hizmetinin unutulmuş eğitimci, şair ve yazarları gün yüzüne çıkarıp sayfalarında yer vermesi ve onları yeni kuşaklara tanıtması bir değerbilirlik örneğidir"
Enver Atılgan

Enver Atılgan "Kıyı'nın gözardı edilemeyecek büyük hizmetinin unutulmuş eğitimci, şair ve yazarları gün yüzüne çıkarıp sayfalarında yer vermesi ve onları yeni kuşaklara tanıtması bir değerbilirlik örneğidir" görüşlerine yer verirken, **Lütfiye Aydın** da **"... Bence Kıyı, bunca renkli çiçeği deren bir dergi. Reklâmsız, tantanasız, abartısız, ağırbaşlı; yani dostluğa yaraşan bütün özellikleri taşıyan bir dost (...) Anadolu'nun en unutulmuş kıyılarından en büyük kültür merkezlerine uzanan bir sevgi ağı"** oluşu üzerinde duruyordu.

Nusret Kemal Otyam da; **"Kıyı'nın yerel özelliğini bozmadan, dimdik, sanata, sanatçıya omuzvermesinden kaynaklandığı"**nı belirterek şu görüşlere yer verir:

"Kıyı bir taşra dergisi. Fakat onun etkisini batı kasabalarında bile yaşadım. Saygınlığı yerel özelliğini bozmadan, dimdik, sanata, sanatçıya omuz vermesinden kaynaklanıyor. Bu yerel özellik bence en önemli ilkesi Kıyı'nın. Bu açıdan Trabzon'un yazın tarihine daha çok yer vermesi iyi olacak, yararlı olacak."
Nusret Kemal Otyam

"Bir dergi çıkarmanın, uzak yakın okuyanlara, dostlara ulaştırmanın, hele hele yaşatmanın, biçimini, havasını kabul ettirmenin bir gizli gücü vardır. Bu gücü oluşturan özellikleri amatör sanat yayını olmasında, emek verenlerinin çıkarsız çabalarında, bu işi severek, duyarak yapmalarındadır. Kıyı bir taşra dergisi. Fakat onun etkisini batı kasabalarında bile yaşadım. Saygınlığı yerel özelliğini bozmadan, dimdik, sanata, sanatçıya omuz vermesinden kaynaklanıyor. Bu yerel özellik bence en önemli ilkesi Kıyı'nın. Bu açıdan Trabzon'un yazın tarihine daha çok yer vermesi iyi olacak, yararlı olacak.

Dergimizin 32 sayfaya çıkarılması da hoş bir sürpriz oldu. Demek ki bundan böyle daha zengin bir Kıyı'yla karşılaşacağız. O zaman derginin, sayfalarının düzenlenmesi daha kolaylaşacak demektir. Örneğin çeviri sanatsal yazılara da yer verilebilir. Büyük sermayelerce desteklenen renkli dergilerin yanında Kıyı gerçekten Anadolu'nun simgesi olarak böylece saygın, okunan, sevilen bir yayın organı kalacaktır."

KIYI, tüm bu değerlendirmelerin ışığında, eleştirilerin, önerilerin yol göstericiliğinde varolan ilgiye yeni atılımlarla yanıt vererek yaşamını sürdürecektir.

Sanıyoruz **Metin Güven**'in tümceleri varoluşumuzun ve bundan sonraki yayım yaşamımımızın bir özeti niteliğinde: **"Kıyı, taşra - büyük şehir ayrımı dışında genel anlamda dergicilik için çok iyi bir örnektir. Bu örneğin mayasında saygı vardır, sağlıklı insanların sabırlı uğraşları vardır ve elbette aşk vardır."** ●

KIYI

bir ölüm acısı: "ışık merdiven"

● Hilmi HAŞAL

İnsan ölümü öngören tek yaratıktır. Düşündüğü sürece ölüm bütün duygularına siner. Yaşamın bir parçası olur sanki. Korku. Öfke. Kin ve sevgi. Tümünün doğrudan ya da dolaylı olarak ölüm olgusuyla ilintisi, etkileşimi vardır. Acı yüreğin en derin delhizlerini doldurur, boş bir damarcık bile kalmaz. Bir bakıma acı yaşamın ölüme karşı tek savunma aracıdır. Ölen öldükten sonra acı duymaz. Acının bittiği an bitkisellik başlar. Ölenin ardında kalanlar içinse acı, yaşam belirtisinden öte en yoğun duyulan dayanma, direnme anıdır. İnsanların arasındaki duygu bağı içlerinden birisi ölünce kesinlik gösterir. Çünkü bir ilişki tek yanlı olarak bitmiştir. Sevgi, eğer varsa, geride kalanın üstüne çöker. Kocaman kara bir buluttur evren. Ölümle bütün kanıtlama olanakları son bulur. Hiçbir şey ölümle ölçülemez yaşam adına, geride kalanlar adına. Ölenin hesabı kapanmıştır. Ağlamalar, ağıtlar ya da suskun yüzle, ağlayamamış gözlerle büyümüş bir isyanın yükünü taşıyan, geride kalanlardır. Onlar için yürek atışları sevginin ve bilincin büyüklüğünce direnç ve acıya dönüşür. Yaşamayandan başkası o anların tanımını yapamaz. Her şeyden vazgeçilmesi anlardır. Gömütlükten dönerken ölümün hiçliğini duymuşçasına dünyadaki yaşam araç - gereçlerine, paraya mala karşı soğuk ve küskündür, yakınını sevdiğini yitirmiş olan. Atalarımız demiş: **"Kefenin cebi yoktur"** diye. Bu konu felsefeden psikolojiye, resimden yazına çok irdelenmiş, çok işlenmiş bir konu olmasına karşın, içine girildiğinde çıkılması güçtür. Ölenin kimliğine, yakınlığına ve ölümün türüne göre yükseldikçe yükselen bir **"deniz duygu"**dur acısı. O acıyla kalem - kağıda sarılırsa insan, yazabileceklerinin özeti sanırım **"Ölüm seni hiç sevmiyorum"** olacaktır. Doğanın dengelerinden birisinin ölüm olduğunu bile bile insanın tepkisi sınırsızdır. Bunun nedeni de kuşkusuz düşünce ve duygu seline kapılmasından ve o seli anlatabilme olanaklarının çokluğundandır.

Sözünü ettiğim o sel'i bana anımsatan ve bu yazının nedeni sayılan olay, bir kitaptır. **Kıbrıslı ozan Mehmet Yaşın**'ın **IŞIK MERDİVEN**'i. (1)

"Oku
O ki sana kalemle yazmayı öğretendir
O ki sana koşulsuz sevmeyi öğretendir
Oku ve suda yükselen kaya üstüne yaz ruhunu
Şairsen kendini ölümün yüzüne oku
Hangi tanrı evcilleştirebilir sevgini
Yüz çevirmeleri ağırına gitmişse
Göğe merdiven kur ki görsünler mucizeni"

Kitabın başlangıcı bu dizelerden oluşuyor. Sonrası yer yer uslu akıp, giden, yer yer de coşan, taşan bir ırmak. Set tanımaz, kıyıları yıkıp talan eden **"ölüm"** acımasızlığının izlerini bilgece tanımlayan dizeler. **"Ölüm"** gerçeğini sorgulayan, olguyu bilimsel bir biçim değiştirme ve mitolojik, dinsel bir yokolma türü olarak imleyen dizeler:

"O hangi ölüm anne?
bahçemizdeki fulları, yasemenler olursun sen
anaç tanrıça Artemis gibi
toprakla dirilen ve yenilenen"

Annesi ve Öğretmeni **Ayşe Süleyman**'ın anısına adamış kitabını **Mehmet Yaşın**. Anne sevgisinin yüceliğini, yaşamın güzelliğini ve anlamlılığını, doğanın suçsuzluğunu resimliyor duygulu dize - çizgilerle.

"Yağmurda okula yürüdüğün
toprak köy yollarısın
Seviyorum seni
ölmiyeceksin
Göçmen kampında bana sakladığın
samanlı ekmek dilimisin
Seviyorum seni
ölmiyeceksin"

Yinelemeleri ve içerdiği konunun önemiyle yüklü imgeler gerçekten bir **"Büyülü Sevgi Türküsü"** yapıyor bu şiiri. Kaç kez okuduysam her okuyuşta aynı etkiyi bıraktı belleğimde: ölüme karşı akan O bengisu kaynağından fışkırıp bir şelaleyi oluşturmuş akarsu. Sözcüklerin direnç yükü, şiirin başlıbaşına bir direnme biçimi olduğuna kanıt. Ölüm, ölen kişinin sevilirliğine göre bambaşka bir anlama bürünür, kişiyi alıp gitmekle kalmaz, yeri gelir O'nu ölümsüz kılıp evrensel bir insan kimliğine ulaştırır. Simge olarak **"Anne"** ölümü örnek diye gösterilebilir. Yaşam sevginin büyüklüğünce güzel ve anlamlıdır. Bedenin ölümünü aşan bir olgudur geriye kalan. Anne, Doğa ile özdeşleşmiştir. Her ikisi de karşılıksız verendir.

"Günün birinde
çocuklarına verdikçe zenginleşen
bir anne olur yeryüzü
ve yeryüzü olursun sen"

Ölüm olağandır genelde, insanlığın bilim aracılığıyla geciktirebildiğince uzaktır, ancak öldüren bir araç ya da aracı varsa iş değişir. Savaş, zelzele, sel, yangın vb. nedenler, ölümü çirkin bir yapaylığa ulaştırmaktadır. **"Azrail"** birilerine hizmet ettikçe ölüm insanlığa olduğundan yüzlerce kat acı ve ağırdır. Öylesi durumlardan birisi sayılan **Kıbrıs** katliamları, toplu gömütler, korkulu göçler, ateşin ve silahın **"cehennem"** boyutuyla şiirlere yansımış.

"Bütün bombalar patladı ve yangın
kavurdu son ateşböceğimi de
bağıran dilsiz deccal
çuvalına atıyor şimdi elimdeki son sevinci"
.....
"Hayat ile ölüm arasında bir ayrım kalmadı artık
kana bulanıyorum su şırıltısına değsem
denize dalsam postalları hâlâ bağlı iskeletler
başımı kaldırsam kurşun delikleri
indirsem tank izleri
kırlara kaçsam patlıyor mayın
ölü evlerini dolaşıyor şimdi yas çığlığıyla coşan kadınlar"

Bu ve ileriki dizelerinde ölüm karşıtlığıyla savaş karşıtlığı eşdeğerde sezinlenmekte ve ozanın evrensel bir gözlem konumundan yaşama baktığını belgelemektedir. Savaş de-

nince; kazanan olmadığını ölümün kimliği bulunmadığını ve sonuçta yalnızca acı ve gözyaşı kaldığını her insan bilir. Yaşam için bir ders olmamalı savaş. Tarih savaşın önüne ancak barışı siper olarak koymak gerektiğini kanıtlamıştır. Yaşam sonsuz bir açık dershane değil mi?.. Başa gelmiş acıları bir daha yinelenmesin diye önleyemez miyiz?.. Savaşa hiç bulaşmayıp, seyirci olanların bile kazandığı birşey olacağını sanmak insanlığın yüzyıllar süren yanılgısı değil mi?.. Ya kenarda durup savaşanları kışkırtan ve silahlarına uygulama alanı doğduğu için el ovuşturanlar, kazandığına inanan, ama insanlık onurunu yitirmiş olanlar?.. İnsanlığın görmüş olduğu ve göreceği bütün savaşların nedeni üç aşağı - beş yukarı hep aynı değil mi?.. Tüm bu soruların yanıtını tek bir özette toplayabiliriz: Ölüm ticareti.

"Kışlanızdaki şölen bitti mi?
Yamyamlar! Bitti mi av ziyafeti
artık kokusundan rahatsız olduğunuz
keklik artığı mı kemikleri...
Bir çuvala doldurup ve çöp arabasına döküp
çok uzak derin bir çukura...
Hayır! Götürmeyin! Annecğim!"

Ölümün tek bir tanımı olabilir: karanlık ve acı uçurumu. Yakınını, sevdiğini gömüte bırakıp başucunda bulunmuş herkes tanır bu duyguyu:

"Yanıyor değdiğin her yer
ve yüreğim donan ateş
-yitirdim ölümlerin her tepkisini
ne gözyaşı ne de bir söz...
Dokunmayın bana teselliciler
çünkü avunmak ihanettir!
Dokunmayın ölmedi O
ölmek bitti O'nun için."

Ölüm üzerine çok yazılar yazıldığını biliyorum. Uzmanlarca yürütülen bilimsel bir çalışma alanıdır ayrıca... Eski Uygarlıklardan beriye insanların ölüme karşı yürüttükleri direnme eylemi, nice sanat ürünlerine damgasını vurup evrensel boyuta ulaşmış. Taş yazıtlarda, heykel, gömüt ve kutsal tapınaklarda anlatılan **"ölüm"** buna örnek. Yeryüzündeki bütün insan topluluklarının kendi töre ve geleneklerine göre ölüyü gömerek, yakıp külünü koruyarak ya da savurarak, bazan da denize bırakarak sonsuzluğa (**cennete**) uğurladıkları bilinen bir gerçek. Olayın, yazılı, yontulu ve yapılı belgelerde somutlaştırılması da günümüze dek uzanabilen eserlerden anlaşılmaktadır. Bir tür sevgiyi ölümsüzleştirme uğraşının ürünüdür sözkonusu yapıtlar. Mitolojik dille, ölümü ve sonsuzluğu anlatmakkadırlar. Ölüm ki insanlık için hep aynıdır: Biçim değiştirme ya da sonsuz erince, (**Tanrı'ya**) ulaşmadır.

"Kim bilir nedir ölüm
Yanar iken üşürüm
Korkaranfil yüreğim, karkaranfil
Kim bilir nedir ölüm"

Ölüm ölen için hiçbir şey değildir bence. Boşluktur. Hiçliktir. Kalanlar içinse, acılı bir evre yaşamdan, ya da bir **"enstantane"**dir. Kimisi tüm benliğiyle: yüreğiyle, beyniyle ve gözleriyle kapılır o anın sarsıntısına, kimisi de yalnızca tanıklık eder ve hemen sonrasında döner günlük bencil hesaplarının girdabına. ●

Haziran 1990

(1) - ***Mehmet Yaşın, IŞIK MERDİVEN, Cem Yayınevi, İstanbul, 1986.***

türküler / türkülerimiz

Yalçın Aydın Ayçiçek

derdimi söylemem,
türkü söylerim

Hangisi daha sıcak
hangisi yakar seni
ateş mi / tuzlu su mu
Uzaklardan koptu geldi bir türkü
"Kızılcıklar oldu mu"

Tarih dolaşsın damarlarında
kuzeyi bulmak için karanlığı bekleme
ve bütün pusulalar
güneşin doğduğu yeri göstersin önce
Ah bir gelincik olsam
"İnce giyerim ince"

Davullar çadırlar tamam
hazırdı herkes
indirdi şalteri bir korkusuz kol
Gülü kestiler kan aktı
"Dol kara bakır dol"

Bir rüzgar gıral tarlaya
halay çekti buğdaylar
Sordum:
"- Var mı korkuyu giren"
eğer kimse görmediyse
"Ah tren kara tren"

Şu toprağın üstüne koy kulağını
dinle bir kere
Biliyorum
yağmur yağmadı ama
"Dere geliyor dere"

(Desen: Sevgi ELTAN)

sigarayı bıraktım

● Metin KÖKTEN

Ne kadar kolay değil mi **"sigarayı bıraktım"** demek?

Öyle mi sanıyorsunuz?

Yirmibeş yıl boyunca günün her dakikasında elinizde, dudağınızda olan **karagün dostu**na bir çırpıda **eyvallah** demek... Olacak iş değil! Bunu ancak tiryakiler anlar.

Geriye yaslandım, kalemi sigara gibi ağzıma sokup düşünmeğe başladım:

Bu aptallığı yaptığımda 18 yaşında pırıl pırıl, cıvıl cıvıl bir gençtim. Sportmen, atak, haksızlıklara başkaldıran, zayıfın yanında olan...

Nasıl başladım, niye başladım, bunları anlatacak değilim. Ama sigarayla geçen yirmibeş yılı da bir kalemde silip atmak gerçekten çok zor.

Toplumun kaçta kaçı sigara içer, kesin olarak bilmiyorum. Ama bu oran yüzde yetmişten aşağı değildir. Demek ki söyleyeceklerimi anlayacaklar çok. Böylesine şanslı bir yazar olur mu? Öyle bir konu buluyorum ki, insanların yüzde yetmişinin ilgisini çekeceği kesin.

Öyleyse işi ciddiye almalı ve elden geldiğince en iyisini yazmağa çalışmalı.

İmgeliyorum:

Kaç gece sabahlara kadar sigara dumanlarının soyut kıvrımlarını, şekillerini inceleyerek ah vah edip, sevdiğimizi sandığımız o Divan Edebiyatı güzeli, ince belli, kalem kaşlı, ahû gözlü, servi boylu güzeller için sızlanıp durmadık. Kaç gece sabahlara kadar bir dize, bir cümle için kıvranıp sancılanmadık. O umutsuz, karamsar gecelerimizde tek dostumuz neydi. SİGARA.. Gerçekten sigara dostumuz muydu? Buna derinlemesine düşünmeden **"evet"** dediğimiz olmuştur. İnsanı böylesine yanıltan durumlar çoktur belki. Yani, düşmanı dost bilmek gibi...

İyi anımsıyorum, gençliğimizde jön olan artistlere özenip, sigarayı tellendirme sanki bir üstünlük, bir ayrıcalıktı. **Clark Gable, Burt Lancaster, Kırk Douglas, Ayhan Işık, Fikret Hakan, Göksel Arsoy** vb. Kaç genç bu artistlere özenerek sigarasını yakmıştır kimbilir? Kaç genç daha yeni jönlere **Kadir İnanır, Tarık Tarcan, İbrahim Tatlıses** vb.'lerine özenerek sigarasını yakmaktadır kimbilir? Kimbilir daha niec genç dönemlerinin jönlerine özenerek sigarasını yakacaktır?

Ya genç kızlar?.. **Greate Garo, Ava Gardner, Marlene Dietrich** -Hele onun uzun ağızlıklı, eldivenli eliyle tüttürdüğü ve ayağının birini diz kapaklarına kadar açarak seksi bir ifade verdiği pozu yok mu- **Birgitte Bardot, Claude Cardinalle** vb.'lerine bizim kuşaktan özenmeyen genç kız yok gibidir. **Türkan Şoray, Fatma Girik, Hülya Koçyiğit** de genç kızlarımızın gözdeleri değil mi? Ya bizden sonraki kuşağın özendikleri.. İlk akla gelenler: **Ahu Tuğba, Hülya Avşar, Bahar Öztan, Sezen Aksu**...

Hiç unutmam **"Senede Bir Gün"** şarkısı ne zaman söylense, farkında olmadan elim cebime gitmiş, bir tane sigara çoktan yakılmıştır. O sigara dumanlarının arabesk kıvrımlarına eşlik edercesine irkilerek, iç çekerek akan gözyaşları. Çünkü o şarkının çıkışı âşık, hem de ne âşık -plâtonik aşk bu işte- olduğum günlere denk düşmüştü. Senede Bir Gün ve bir sigara... Artistik pozlar, üzgün ifadeler, ahlamalar pohlamalar, şimdi bana gülünç geliyor. Hayret! Bir zamanlar çok ciddi ve dramatik olan şeyler zamanla gülünç hale gelebiliyor demek.

İşte ben sigarayı bıraktım. Öyleyse gençlik aşklarımı, umutlarımı, hırçınlıklarımı, gelecek endişelerimi, sorumluluklarımı da bıraktım mı?

Hiç sanmıyorum.

O sigara ki, **Sefiller**'de **Jan Valjan**'la birlikte kuşku duyduğumuzda, acı çektiğimizde, **Javert**'in tam romanın kahramanını yakalayacağı anda, imdadınıza yetişirdi.

Yetişir miydi acaba?

O sigara ki, **Suç ve Ceza**'da **Raskolnikov** rolüne soyunduğunuzda imdadınıza yetişirdi.

Yetişir miydi acaba?

Yada,

Notre Damede Paris'te -**Notr Damın Kamburu**'nda- **Esmeralda**'nın çingene kıvraklığı ve vurdumduymazlığına kapılıp, savrulan eteklerine gönlünüz takıldığında, tıpkı **Esmeralda** gibi özgürlük simgesi kesildiğinizi sandığınız anda imdadınıza yetişirdi.

Yetişir miydi acaba?

25 yıl önce, 25 yıl sonra siz; sigaradan kurtulmak için doktorlara, ilaçlara başvuracağınızı hiç aklınıza getirmiş miydiniz? Damar sertliği, kalp yetmezliği, felç, kanser vb. hastalıkların varlığını hiç düşünmüş müydünüz?

Şimdi de sigara imdadınıza yetişiyor mu? Hayır. Peki, ölüm fermanınızı uygulamak isteyen cellât diyebilir miyiz ona? Evet.

Öyleyse?...

Ben sigarayı bıraktım. Tüm yanılgılarımı, bencilliklerimi, kokkaklıklarımı, imgelerimi, herşeyi herşeyi... Yeter ki o beni bıraksın. Şu an aramızda korkunç bir savaş var. Hâlâ peşimi bırakmıyor. Düşmanın böylesine sinsi, ikiyüzlü, inat, kötüsünü ne düşünebilir; ne görebilirsiniz! Bu savaşı kazanmak öyle kolay değil. Ama olanaksız da değil!

Gerçi, delirmişcesine sorumsuz bir reklâmlar dünyasında yaşıyoruz. Sekiz katlı apartman boyu sigara reklâmları -**Marlboro**, erkekliğin simgesi - **Parlament**, mavi geceler, romantizm - güzel kadınlar, lüks bir yaşam ve SİGARA... Ayrıca milyonları bir anda etkileyen televizyonda beyinleri yıkayan sigara reklâmları... Gerçi son zamanlarda kaldırıldı ya... Tüm bunlara direnmek kolay mı?

Şu an sigarayı bırakışımın dördüncü günü: Korkunç bir irade savaşı verdiğimi anlarsınız herhalde. Vücudumda karıncalanmalar arttı. Beynim sanki boşlukta. Sanki kafatasımı terkedecekmiş gibi. Bir balon düşünün: Onlarca yerinden kazıklara bağlanmış. İplerin her biri sırayla, tek tek kopuyor. Balon havalandı, havalanacak. Bir o yana yatıyor, bir bu yana. Bazen yere iniyor, bazen havalanıyor. İşte beynim balonun yerçekimiyle mücadelesindeki gibi, sanki bedenimi her an terkedebilir ve beni öldürebilir.

Uyuşuk bir vaziyetteyim. Herşey bulanık. Anlama yeteneğim zayıfladı. Ama direnmeliyim. Hissediyorum, her geçen gün biraz daha iyiye gidiyorum, güçleniyorum. İlk kez -25 yıldan beri- bir gece olsun ciğerlerim yanmadan uyuyabildim. Bunun ne büyük mutluluk olduğunu tiryaki olan ve benim durumumda olan herkes çok iyi anlayacaktır. Ağzıma bir tat geldi. İştahım açıldı. Durmadan yiyorum. Gerçi her yemekten sonra biraz zorlanıyorum. Yine o zıkkım aklıma geliyor. Ama olacak o kadar! Yıllardan beri yorulmadığım ilk günü yaşadım. Sabah erkenden yürüyüşe çıktım. Bir delikanlı gibi hissediyorum kendimi. Sanki 18 yaşındayım...

Bıktım artık yapay mutluluklardan, imgelerden, dostluklardan... Gerçeklere döneyim biraz da. Gerçek acı olabilir. Ama ikiyüzlü değildir. Sinsi, ard düşünceli hiç değildir. **Âşık Veysel**'in söylediği gibi, -**Dost dost diye nicesine sarıldım** - Bir insana dost, her zaman gerekli. Gençken dost, yaşlanınca düşman kesilen bu sahtekârdan kurtulmalıyım artık. Artık benliğimi kaplayan bu tutkudan, alışkanlıktan, bir **Aziz Nesin** ve **Gabriel Garcia Marguez** inadı, sabrı ve verimliliği için kurtulmalıyım. Bana yardım edin! Evet siz... Sizler... Çocuklar, gençler, büyükler, erkekler, kadınlar, İNSANLAR!... Bana yardım edin.

İMDAT!

Ben sigarayı bıraktım... ●

romanın sorunsalı

● Nadir GEZER

Roman nedir? sorusu usumuza takılan bir soru. Yığınla bir roman evreninde bulunmamıza karşın, bu sorunun yanıtı neden kesinleşmiyor? Kesin kurallı bir yazın türü olmadığı için mi bulunmuyor bunun yanıtı. Kuşkusuz, kesin kurallar dizgeleri içine sıkıştırmak olanaksız romanı. Her ne kadar **"İnsanın ya da çevrenin karakterlerini, göreneklerini inceleyen, serüvenlerini anlatan, duygu ve tutkularını çözümleyen..."** gibi sözcüklerin oluşturduğu bir düşünceye ulaşsak da bu tanım da her yazarı bağlamaz. Her yazarın düş dünyası, çevresi, algıladığı toplumsal gerçekler değişiktir. Aynı olaya bakış açıları da farklıdır yazarların. Bu da değişik bir yazma tekniğine sürükler yazarı. Böyle olunca da romanın tanımı, fiziksel olayların tanımını gerçekleştiren keskin sözcük dizgelerinin dışında bir tanım arayışına sürükler yazarı. Neden? Ve neden romanın tanımı kesin bir çerçeve içine alınamaz? Bir kez, yazarın konulara özgürce yaklaşımı, tanımları altüst eder. Kalıplaşmalara karşıdır yazar. Bu da kesinkes bir tanımlamayı güçleştirir.

19. yy. gerçekçiliğiyle 20. yy. modern roman anlayışının buluştuğu tek arakesit insandır. Bu iki roman anlayışını kesin çizgilerle birbirinden ayırmak olanaksız. Ama denebilir ki 19. yy. roman gerçekçiliği insanla onun emeği üzerine oturmuş bir gerçekçiliktir. Bu yolla 19. yy. romanı geniş bir çevrene ulaşmıştır. Daha geniş boyutlu bir düş dünyasına sürüklemiştir insanı. İnsanı odaklaştırarak ulaşmıştır buna.

20. yy. modern romanının doğup gelişmesinde 19. yy. roman gerçekçiliğinin büyük payı var. 19. yy. gerçekçiliğiyle 20. yy. modern roman anlayışına ulaşılmıştır. 20. yy. romanının en göze çarpan özelliği önüne gelmiş olan sorunu irdelemesidir. Sorunun neden ve niçinine yönelmesidir. Bu yöneliş yeni bir yazma tekniği arayışına sürüklemiştir yazarı. Bu ya **"bilinç akımı"** tekniğiyle olmuş, ya da yazarı kendine özgü bir biçime sürüklemiştir. Hangi anlatım tekniğini üstlenirse üstlensin, modern romanın ana kaynağı yaşamın ta kendisidir. Ve insandır, insanın iç dünyasıdır. İnsanın iç dünyasıyla dış dünyası arasındaki çatışmadır. Bu çatışmadan bir bireşime ulaşır yazar. Bütün bunlardan da öte, modern roman insanı yaşama bağlar. Yaşamın derin sevgisini insana duyumsatır. Roman hangi sonucu yüklenirse yüklensin yaşama sevinciyle bütünleştirir insanı. Modern romanın insana yaklaşım alanının sıcaklığı burada büyüyor işte!

Yoksa yazarı böyle bir sonuca sürükleyen sanayi devrimi mi? diye bir soru gelebilir akla. İnsanın sürekli bir gerginlik içinde bulunuşu, yazarı insan üzerinde yeni arayışlara götürür. Şu bir gerçek ki 20. yy. insanı sürekli bunalımı yaşıyor. Tüketime yöneliş, parasal kıskaç, sürekli çalışma ve özenti... insanı gergin bir ortama sürüklüyor. Atom çağının öldürücü bir silaha dönüşmesi... Acımasızca insana saldırılar... Ve bu teknik gelişmenin insana ve onun oluşturduğu uygarlığa göz dikişi tedirgin ediyor yazarı. Kalıplaşmış her şeyden, haplaştırılmış her düşünceden sıkılıyor artık insan. Devinimlerinde ve düşüncesinde özgür olmak istiyor. İnsandaki bu özlemi duyumsuyor yazar. Kendine yeni açılımlar, yeni yaklaşımlar arıyor. Zorbalığa başkaldırıyor. Adaletsiz bir dünya özlemi çekenlere, sömürü düzenini pompalayanlara karşı geliyor. Salt gördüğünü aktaran bir insan olmanın ötesinde bir görev üstleniyor. Çağını yorumluyor. Yorumladığı çağla insanı olaylara karşı duyarlaştırıyor.

Sonuç olarak diyebiliriz ki çağdaş bir gözle insanı yorumlayan bir yazarın çağına tanıklığı onu yeni bir roman anlayışına sürüklüyor. ●

bir doğa ışığısın sen

M.Güner Demiray

I
gözlerinin denizinde martılar
baharı sayıklıyor
bir de güneşini sevdanın
II
duyumsa okyanusun yosun yüreğini
III
güle damlıyor şafak, bir ışıkla, bir rüzgarla
dudaklarının kovanında
IV
içinde bir kardelen dölleniyor
şakımak için aşkın nisanında
V
savaş bulutları sarıyor her yanı
çünkü kurşunladılar şiiri
VI
bir doğa ışığısın sen şiir

behçet necatigil'in zonguldak yılları

● Mustafa KADEMOĞLU

Tahir Alangu'ya yazdığı 8.12.1941 tarihli mektubuna göre **Behçet Necatigil**'in **Zonguldak Yılları**, 1 Aralık 1941'de başlıyor. Mektuplaştığı kişiler içinde ve özellikle **Tahir Alangu**'ya yazdığı mektuplarda, **Zonguldak**'taki yaşamından ve hastalıklarından çok yakınmış. Arkadaşlarından, arkadaşlıklardan söz etmiş ama isim vermemiş. Ancak **Rüştü Onur, Muzaffer Tayyip** ve **Kemal Uluser**'den söz ederken şöyle yazmış: **"Zonguldak deyince, Rüştü Onur'dan, Muzaffer Tayyip'ten, Kemal uluser'den kuvvetli daha neyi düşünebilirim? Dostumdular. Çelikel Lisesi duvarları içinde o küçücük edebiyat şubesinde, Tayyip'e hocalık bile yaptırmıştı bana tesadüf." Rüştü Onur** için de şu dörtlüğü var **Necatigil**'in: **"Bir şair yaşamıştı Zonguldak'ta / Adı Rüştü Onur'du / Bilseydi ölümünden sonra hatırlanacağını / Memnun olurdu."**

Zonguldak, "Yeldeğirmenleri" adını verdiği bir kitabını yayınlama olanağı bulamadığı bir yer **Necatigil** için: Ne ki, ilk kitabı **"Kapalıçarşı"**ya giden yolun da başı **Zonguldak**. **Kapalıçarşı**'nın ilk dizesi şöyle başlar: **Yaşamak azaptır çok zaman**. (Bu dize, **Behçet Necatigil**'in dünya görüşünü de, yaşamını da yansıtır bize.) Nitekim isli, kömür kokulu pis havası sağlığını çok etkilemiştir. Ve bunca telaşlı, tedirgin bir ortama karşın **Necatigil, Zonguldaklı** bir kız da sevmiştir. Bu aşkının öyküsünü şöyle şiirimsileştirmek istiyorum: **"Hiç bir bilgisi yokken aşka dair / Aşkı ilk kez Zonguldak'ta tatmış / Bizim fâkir şair. / Bir süre flört etmişler / Evlenmek için kavli bile vermişler / Bir gün kızın karşısına / Zengin bir mühendis çıkmış / Dönüp bakmamış arkasına / Onu bizim fâkir şaire tercih etmiş / Evlenip yurtdışına gitmiş."** (Ne mutlu **'Hurlye Öğretmen**'e, şair **Necatigil**'in eşi olma onurunu taşıyor şimdi. Bunu da, **Zonuldaklı** genç kızın cahilliğine borçlu. Minnet duyuyordur ona.)

Necatigil, Zonguldak Çelikel Lisesi'nde öğretmen. Mayıs 1942.

'Yeni Zonguldak' gazetesinde şiirler yayınlayan **Necatigil**'in şu şiirini almak istiyorum: **"Defter elime geçti / Gözlerimi kaybettim / Defter duruyor yerinde / Gözlerim geri geldi / Ellerimi kaybettim. / Gözlerim yuvasına döndü / Ellerim bileklerime / At var, leydan bulunmuş / Defterimi kaybettim."** Diyor; **Tahir Alangu**'ya bir mektubunda şunları yazıyor: **"Sen orda bir başka âlem, biz burda bir başka diyar. Zonguldak'ta mektup kâğıdı bulunmuyor. Bu defteri zor buldum. Evvelce beş kuruşa aldığımız bu deftere yirmi kuruş verdim. Belki yakında zarf da bulamaz oluruz. Zonguldak böyle olursa acaba Kars nasıldır?"**

"Sanatçıların her biri ayrı bir evrendedir. Bu yüzden de kendine özgü bir evren getirirler bize." der **Oktay Akbal: Necatigil** Hocam da, onlardan biridir. Onun bize sunduğu evren ise, kendine özgü şiirlerinin dizelerine gizlediği gerçek yaşamının ta kendisidir; insanlarını seven, acıyan, hoşgörüyle bağlanan bir ozanın, doğaya tutkun, karamsar, tedirgin, hüzün dolu, duyarlı bir insanın evrenidir. **'Eski Soğuksu Köprüsü'** adlı şiirinde **İ.Behçet Kalaycı, Necatigil**'i şu dizeleriyle şöyle tanıtır bize: **"Geniş kenarlı fötrü başında / Dudaklarında ucuz bir cigara / Çantası kitaplarla ağır / Göründü Behçet Necatigil / Her türlü gösterişten uzak / Arı gibi çalışkan ve üretken / Bitirmiş Çelikel'de son dersi / Muntazır teşrifine Doğu dergisi/**

"Sevgileri hep yarınlara bırakan" / "Gizli bahçelerinde açan çiçekleri" / "Dermeye vakit bulamayan" / "Dünyamıza nadir gelmiş bu tedirgin insan / Dokun o sihirli ellerinle / Dokun ki herşeye / "Solgun bir gül" olsun / Duyalım o tanrısal sevinci içimizde / Birgün "Kapanmadan parantez."

Evet; **"Parantezin içindeki çizgi / Ne varsa orda / Ümidi, korkusu, göz yaşı, sevinci / Ne varsa orda."**

Parantez, 13 Aralık 1979'da kapandı; ne var ki, yeni bir parantez daha açarak... Sevgili eşi **Hurlye Necatigil**, bana yazdığı bir mektubunda şöyle diyordu: **"Eşim için, her zaman ve-**

falı, sevecen öğrenci kimliğinizle güzel ve anlamlı şeyler yaptınız. Şimdi, bu çalışmanızla da buna bir yenisini ekliyorsunuz. Sağolun!".

Bir görevi yerine getiriyorum her yıl. Ölümünün 11. yılında da aziz anısı önünde saygıyla eğiliyorum.

Necatigil'in, **Zonguldak**'taki yaşamını gün yüzüne **çıkaran** ve **Tahir Alangu**'ya yazdığı mektuplardan bir özeti sunuyorum şimdi de:

"Alangu, dostum!

Bu beni pek sıkan şehirde, ayın birinde, pazartesi günü geldiğim halde sana ancak tam haftasında şu mektubu yazabiliyorum. Başımda ne düşünecek bir kafa var, elimde ne kalem tutacak bir parmak. Bu şehir, bu rutubetli, berbat, pis havalı karanlık, kasvetli, soğuğu iliklere işler şehir beni hasta etti. Geceleri, pek mahdut saatleri dolduran tedirgin ve fare hücumlarıyla bölük pörçük uykularımda hep Kars'taki huzur ve âsudeliğimi sayıklıyorum. Orada hem odam, hem sobam, hem de rahatım vardı. Bu berbat soğukların elinde,bu nahif bünyeyi, bir otel köşesinde nasıl idare edebilirsiniz? Gel de cevap ver. Vallah müsbet cevap vereceklerini bilsem Kars'a, tekrar Kars'a naklimi isteyesim geliyor. Oturacak bir yerim bile yok. Geceleyin, yemeği yedikten sonra nerede oturabilirim? Ve git buz gibi bir yatağa, ayacıklarını tamamen içine bile alamayan bir yorgan altına, soğuk algınlıklarını yeniden tazelemek üzere sokul. Hayat mı bu? Kars'ı nasıl aramam.Kars'ta 0 - 30 derecelerde, caddelerde sereserpe dolaşırdım da ne burnum tıkanırdı, ne de ağzım çarpılırdı. Burada, daha kânunsani gelmeden elamân - hân olmaya başladım. Güya askere gitmedim de iyi halt ettim. Vaziyetime intibak ettim; yalnız zaman zaman hayıflanıyor ve sebepsiz telaşlanıyorum.

Eskiden, meselâ Kars'ta öksürdüğümü hiç bilmezdim. Ama burada bu kömür tozları teneffüste, bir cigara içmeye göreyim, gece tıkanırcasına öksür de öksür. Baharı bekliyoruz paltomla ben. Ne onda giyilecek yüz kaldı, ne bende kömür tozundan surat. Bazı geceler yattığım halde yataktan fırlayarak elbiselerimi sırtıma geçirdiğim ve saat daha yediye gelmeden o kalabalık halkını evlere çekmiş bu şehrin caddelerinde tek ü tenha, kısır muhayyilemin nadir lütuflarıyla bazan bazı hayaller kurarak dolaşıyorum.

Sabah erkenden yollara düşüyor ve tepeleri boyluyorum. Bazı kapıları açıp, bazı odalara giriyor ve saat birlere kadar lâf ediyorum. Saat iki buçuk olur, zil çalar ve yine halden anlamaz, usulünce susup oturmaz bir orta kısım sınıfında müzakereci sıfatıyla otursun. Kafan kazan gibi olur, saat dördü zor bulursun. Muallimler odasındaki sedire gelir, yorgun düşer ve konuşulanları bile dinlemek istemez, dinledin diyelim, anlamazsın.

Havasız, rutubet kokan bir otelde... Çekip çevirenim yok. Şuraya gidiyoruz, pekalâ. Buraya gidelim hayhay. İraden sağlammış, karekterin düzgünmüş, hamiyet, fazilet sahibi imişsin, faydası? Günler çığlar gibi amansız yuvarlanıp, gider. Zamanı ram edemez, mahzun olur, gül gibi kızları gördükçe teselisizliğini kavrar ve geceleri sokaklarda dolaşır, evsizliğine ağlarsın.

Zonguldak Çelikel Lisesi öğretmen ve son sınıf öğrencileriyle.

'Yeni Zonguldak' ismiyle on haftadır çıkmaya başlayan bir gazetenin muharrir kadrosunda 'fisebilillah" yazı yazıyorum. 'Bir Adamın Kuruntuları' başlığı altında hemen hemen her nüshada çıkan lirik (!) bu aciz kaldırımdaşının kalem ve karihasından çıkar. Büyük bir iftihar ve gururla söyleyebilirim ki vilâyet gazetesi sıfatıyla çıkan broşürler ananesini, Yeni Zonguldak kırmıştır. Buralı diğer iki genç -henüz liseyi bitirmemiş (Rüştü Onur ve Muzaffer Tayyip)- şairle birlikte, gazetede de göreceksin ya, üç şiir (Her üçü de henüz hiç bir mecmuada çıkmamıştır. Yeni Zonguldak'a bahşettik bu şerefi!) çıkarıyoruz. Bu şiir meselesinde lâfı şunun için uzun uzadıya ederim ki senin mektubundan bir cümle: 'Ne dersin, senin şiirlerini bir araya toplayalım bir neşredelim mi?' Edelim ama hangi para ile?

Mayıs'ın ilk günlerinde 'paralanır paralanmaz' belki tutar, kalkar, askere giderim.

Gençliğimize ait

BEHÇET'●

Kabataş Lisesi III Ed. Sınıfı öğretmenleri Behçet Necatigil'le (Necatigil'in solunda Mustafa Kademoğlu) Nisan 1959.

"unuturlar seni"

● **Muzaffer UYGUNER**

Sayın **Sami N. Özerdim, "Atatürk döneminin ünlü Dışişleri Bakanı Dr. Tevfik Rüştü Aras"**ın bin iki yüz elli sayfa tutan anılarını, **California**'nın **Palo Alto kentinde** bulunan **Stanford Üniversitesi**'nin **Hoover Enstitüsü**'ne bırakması üzerine yazdığı ve **Kemalist Ülkü** dergisinin Ekim 1990 tarihli 264. sayısında yayımlanan yazısına yukarıdaki başlığı koymuş. Bu anıların ne zaman yayımlanacağı da belli değil. Enstitü, bizimkilerin geri almak istemelerini de kabul etmemiş.

Anılar, elbette bir çok olaya ışık tutar. Dünyada anıları yayımlanan yazarlar ya da devlet adamları çoktur. Bizde ise oldukça az. Yayıncılar da, satışı az olduğundan sanıyorum, bunları yayımlamaktan kaçınırlar. Son yıllarda bazı siyaset adamlarının anıları yayımlandı. Değerli öykücümüz **Memduh Şevket Esendal**'ın da anıları olduğu, ölümünden bir süre geçtikten sonra yayımlanacağı sözkonusu edilmiş, bazı kişilerce de yazılmıştır. **Esendal**, çocuklarına yazdığı mektuplarında, anılarını yazmakta bulunduğunu belirtmiştir. Bir mektubunda, bunların 1013 sayfa olduğunu, işlerinin çokluğu yüzünden bir süre için bıraktığını, ileride devam edeceğini yazmıştır. Bana verilen defterler arasında, bu anıların bulunduğunu da saptadım. Anılar, mektubunda belirttiği gibi 1013 sayfadır. Herkes, bu anıların siyasal yaşamı ile ilgili olduğu kanısındadır ve anılarının bir çok yerde, bir çok kez aranıp bulunmadığına değinmiştir. Mektuptaki bilgiyle eldeki belge karşısında, siyasal anılarının yazılmadığı kanısında olduğumu belirtmek istiyorum. Eldeki anılar ise çocukluk dönemi ile ilgilidir. O yıllardaki **Çorlu** yaşantısı, **Çorlu** insanları ile öğrenim için geldiği **İstanbul**'un **Kumkapı**, **Aksaray**, **Şehzadebaşı** çevresi ve bu çevredeki yaşantı bu anılarda geniş ölçüde yer

(Desen: Sema BİNGÖL)

almıştır. **Çorlu**'daki aile durumu ve yaşantısı, çiftlikleri ve ailenin bir değirmeni bu anılarda önemli ölçüde görülmektedir. Bu anılar, yakında yayımlanacaktır sanıyorum.

Sayın **Özerdim**, yazısında mektuplara da değinmiştir. **"Batıda, ölen bir yazarın, devletlinin mektupları ciltler boyu yayımlanır. Bizde basılmış mektup sayısı iki elin parmağını bulur mu, bilemeyiz."** dedikten sonra **Namık Kemal**'in mektuplarının dört büyük cilt içinde sunulduğuna değinmiş: **"Abdülhak Hamit Tarhan**'ın, **Ahmet Hamdi Tanpınar**'ın, **Orhan Kemal**'in mektuplarının yayımlandığını da belirtmiştir. **Özerdim, "Mektup, bir yazarın ya da politikacının, öteki yazılarında bulamayacağımız bilgi ve görüşlerini içerir; çünkü, yazarı, bunları özenip bezenmeden tam bir özgürlük içinde kaleme alır; gerçek kişiliği bunların içindedir"** diye yazmıştır. Doğrudur bu sözleri. Ancak, mektuplarda günlük bazı olayları yansıtmak olduğu gibi mektup yazmış olmak için yazılmış izlenimini verenleri de vardır. Hele asker mektupları birbirinin benzeridir. Bunların elbette önemi yoktur. Siyaset adamlarımızdan **Atatürk**'ün mektupları ile **İsmet İnönü**'nün **Erdal İnönü**'ye yazdıkları yayımlanmıştır. Ama, **Esendal**'ın iki oğluna ve bir kızına yazdığı mektuplar da yayım sırası beklemektedir. **Esendal**, işgal kuvvetlerinin elinden kurtulup **İtalya**'ya kaçtıktan sonraki dönemde çocuklarına mektuplar yazmıştır. Daha sonraları da görevli olarak bulunduğu **Bakû**'dan, **Tahran**'dan, **Kâbil**'den ve yurda döndükten sonra da **Ankara**'dan bir çok mektup yazmıştır. Bunların sayısı pek çoktur. Çocukları da bunları saklamıştır. **Esendal**'ın bu mektupları, gerek sanat ve gerekse bir babanın çocuklarına yaklaşımındaki incelik ve yakınlık bakımından çok önemlidir. Bu arada toplumsal ve güncel bazı olaylara değinmelerini de belirtmeliyiz. Tek tek okuyarak basıma hazırlanan bu mektupların büyük bir okur çekeceği inancındayım. Ancak, onun bir arkadaşına ve **General Rıza**'ya yazdığı mektuplar bulunamamıştır. Arkadaşına yazdığı mektupların, onun ölümünden sonra çocuklarınca sokağa atıldığı söylentisi vardır. **General Rıza** ise özellikle **Kore Savaşı** sırasında **Kore**'ye gönderdiği mektupları yitirdiğini söylemiştir.

Sayın **Özerdim**, yazısında, **"Okuyan yazan adam ölünce, ayakkabılarından önce kitapları kapı önüne bırakılır"** diyen bir arkadaşını da anıyor, daha sonraları ise **Şeyhülislâm Yahya**'nın **"Unuturlar seni biçare hemen ölmeye gör!"** dizesini de anımsatıyor bize. Doğrudur bu sözler. **Ömer Seyfettin**'in **"evrak-ı metrûkesi"**nin de ablası tarafından atıldığı bilinmektedir. Fakat, **Esendal**'ın bütün müsveddeleri çocuklarınca saklanmıştır. Bu arada, **Tahran**'a gidip göreve başladığı 1925 yılı Kasım ayından 1926 Şubat ayına kadar tuttuğu günlük de elimize geçmiştir. Bu günlük, o yıllardaki **İran**'ın siyasal kaynaşımına ışık tutmaktadır. Sanırım, yayımlandığında önemli konular olduğu görülecektir.

Sayın **Özerdim, "Unuturlar Seni"** diyerek bir çok konuya değinmiştir. Bu arada, kendisinin arşivinin geleceğinin ne olacağı endişesini de belirtmiştir. Bu yazı, bütün mektupları, anıları, günlüğü saklanan ve zaman içinde aydınlığa çıkmakta olan **Esendal**'ı anımsattı bana ve bu yazının yazılmasına da vesile oldu. **Özerdim** de unutulmasın, diyorum. ●

unutmak istesem de

Sabahattin YALKIN

1. Mutlu bir gök sonrası
Dudak kavrımlarında kalan gülü
soluk
Vurulmuş yüzündeki nisan
güneşi hüzün çiçeği
yolayrımı kan

2. Uçmuş kuşu yas yas yuva
gözleri
Üç beş yaprak dalda
Bulut kanatlarına asılsa da
yeşili
Bir kez kökleşmiş topraklarda

3. Aradınsa bul şimdi
el yordamı
yaşamı
Sıcağını gizler akyuvarlarda
düğümlü anılar
suçlu
geceler azdıkça azar

yüreğimin kuşu

Talat AVCI

Güneşin sıvadığı
Bir duvar dibindeyim;
Ellerim dizlerimde kenetli.

Millerce uzaklığı
Kat eder düşlerim;
Yüreğimin kuşu kanatlı.

eğitimimizde kırk altı yıllık bir emek

büyük eğitimci osman yalçın'ın ardından

Necatigil, ünlü şiirinde:

"Adı, soyadı / Açılır parantez / Doğduğu yıl çizgi, öldüğü yıl, bitti / Kapanır parantez. / Parantezin içindeki çizgi / Ne varsa orda / Ümidi, korkusu, gözyaşı, sevinci / Ne varsa orda / Bir çizgilik yerde hapis / Hâla mı yaşıyor, korunamaz ki, / Öldürebilirsiniz." diyordu.

Osman Yalçın'ı anlatan bu iki parantezinin arasında yer alanları, son kitabı, DESTAN İÇİNDE DESTAN'ın arka kapağından okuyalım:

1912 yılında Serez'de doğdu. Ailesi, 1914'te (AKHİSAR) Pamukova'ya yerleşti. İstanbul Öğretmen Okulu'nu 1931'de bitirdi. Öğretmenliğe Taraklı İlkokulu'nda başladı. Sonra Adapazarı Sabihahanım İlkokulu. Buradan askere gitti. Askerliği sonunda Gazi Eğitim Enstitüsü Resim - İş Bölümünü bitirdi. Çifteler Köy Enstitüsü Müdür Yardımcılığı, Kızılçullu Köy Enstitüsü öğretmenliği, Pamukpınar Köy Enstitüsü Eğitimbaşılığı, Pulur Köy Enstitüsü Müdürlüğü görevlerinde bulundu. Uzun süre İstanbul İlköğretim Müfettişliği yaptı. İskilip Ortaokulu, Gölcük Lisesi, Çorlu Lisesi öğretmenliği görevlerinde bulundu. Emekli olunca, bir süre basımevi yönetmenliği, daha sonra da 12 yıl süreyle Kültür Koleji İlk Kısım Müdürlüğü yaptı. Şimdi anılarını yazıyor."

1983 yılında BİR EĞİTİMCİNİN ANILARI adıyla yayımlanan kitabında yaşamının son yılları üzerine de şu değerlendirmeyi yapıyordu **Osman Yalçın**.

" ... yaşamımı anılarımı yazmaya dönüştürdüm. Öğretmenler Derneğinde, öğretmen arkadaşlarımla ve benim Köy Enstitülerinde öğrencim, şimdi emekli öğretmenlerle tatlı tatlı görüşerek, edebi konuşmalar, eleştiriler yaparak, anıları tazeleyerek, sanat dergilerini izleyerek, evimi resimlerle süsleyerek, albümler yaparak geçiriyorum. Günler akıp gidiyor. Mutluyum. Tüm insanların da mutlu olmaları en içten, en büyük dileğimdir. Dostlara, arkadaşlara, tüm insanlara: Merhaba..."

27 Temmuz 1990 tarihinde aramızdan ayrılan büyük eğitimci **Osman Yalçın**'ı okurlarımız daha önce dergimizde yayımlanan bir söyleşiyle tanımışlardı. Cumhuriyetimizin 8. yılında, 1931'de öğretmenliği başlayan aralıksız 46 yıl görev yapan; **Tonguç**'un, **Sabahattin** ve **Bedri Rahmi Eyuboğlu** kardeşlerin yakın dostu, Köy Enstitüleri hareketinin mimarlarından **Osman Yalçın**'ı, yakın dostlarının anlatmasını istedik.

Osman Yalçın Hocamız, "DESTAN DESTAN İÇİN-

Osman Yalçın, Serez 1912 - İstanbul, 27 Temmuz 1990

DE" adlı biyografik destan şiirinin önsözünde **"... unutulmak istemem. Sonrakilere küçük bir iz dahi kalsa benim için yeterli... Benden selam olsun dostlara, beni ananlara. Kumlara, çakıl taşlarına, deniz kıyılarına, ağaçlara, hele çiçeklere, gönüllere, sevgiye hep merhabaaaa!.."** diye yazıyordu. Bu dileğin ışığında sözü dostlarına bırakıyoruz.

KIYI

●

Bekir SEMERCİ

İŞ EĞİTİMİNDE KIRK ALTI YIL kitabının yazarı **Osman Yalçın**'ı yitirdik. Çifteler Köy Enstitüsünde öğretmerimizdi. Bize kola, ebru kâğıdı, cilbent, albüm ve cilt işleri öğretirdi. Bir gün iki grup **Seydisuyu** kıyılarından öğretmen evleri yapısına kum çekmeğe gittik. Bizim grubun başında O vardı. Soyunduk; arabalara kum doldurmaya başladık. **Osman Yalçın** da soyundu, paçalarını sıvadı, bizimle beraber arabalara kum doldurmaya başladı. Öteki grubun öğretmeni ise şemsiyesini açtı, gölgesine oturdu; kum dolduran öğrencileri seyretti. Arkadaşlar hemen ona bir ad taktılar: **"sömürge komutanı"**.

Osman Yalçın alçakgönüllü bir öğretmen ve bir yöneticiydi. Öğrencilerini dövmezdi, onlara hakaret etmezdi. İş yaparken kaytaran öğrencinin yanına otururdu. İş'te kaytarmanın kötülüğünü, arkadaşları yanında uyumsuz olduğunu, enstitünün iş düzenine zarar getirdiğini anlatır, onu arkadaşları gibi uyumlu çalışmaya yönlendirirdi.

Köy Enstitülerinde öğretmen ve yöneticilik yapan **Osman Yalçın**, büyüklü küçüklü altmışı aşkın kitap yazdı. Öğrencileri onu ömrü boyunca çok sevdiler. Özel ya-

şamında iyi bir baba, iyi bir sevgili ve iyi bir dosttu. Ezilenlerin yanında olduğu için onu genç yaşında emekli ettiler.

Öğretmenim, arkadaşım, dostum **Osman Yalçın**'ı saygıyla anarken sevenlerine başsağlığı dilerim. **Osman Yalçın**'ı ölümünden bir gün sonra (28 Temmuz 1990) **İstanbul Kozlu** mezarlığında toprağa verdik. Ananları çok olsun.

yeri zor doldurulacak büyük eğitimci

Enver ATILGAN

İki yıldır arka arkaya yerleri zor doldurulacak iki büyük eğitimciyi yitirdik.

23 Ağustos 1989 Çarşamba günü **Hürrem Arman**'ı

27 Temmuz 1990 Cuma günü de **Osman Yalçın**'ı

İki büyük acı peşpeşe yüreklerimize oturdu. **Osman Yalçın** da **Hürrem Arman** gibi dünyaca ünlü büyük eğitimci **İsmail Hakkı Tonguç**'un vefalı dostu, en yakın çalışma arkadaşı ve **Köy Enstitüleri**nin ateşli bir savunucusu idi.

Daha 1938'lerde **Gazi Eğitim Enstitüsü** Resim - İş bölümünde öğrenciyken **Tonguç**'u "Köy Öğretmen Okulları" konusunda **Gazi Eğitim Enstitüsü**nde verdiği bir konferansta tanır. **Tonguç**'un konuşması **Osman Yalçın**'ı çok etkiler. İleride eğitim alanında yapacağı çalışmaların yönünü çizer.

O, Köy Enstitülerinde yaptığı çalışmalardan içtenlikle söz ederdi, **"Beni hiçbir şey, bu çalışmalarım kadar mutlu etmedi."** derdi.

Ünlü eleştirmen **Mehmet Yaşar Bilen**'in, **KIYI** dergisinin 1989 Nisan sayısında **Osman Yalçın**'la yaptığı söyleşide:

"Bilen - Hangi Köy Enstitülerinde görev yaptınız? O günlerden hayatınıza akıp gelen ne gibi değerler vardır?" Sorusuna verdiği yanıtta:

"Yalçın - Benim en büyük özelliğim Köy Enstitülerinde çalışmış olmaktır" demişti.

17 Nisanlarda düzenlenen toplantılarda öylesine heyecanlı konuşurdu ki bazen kendini tutamaz ağlardı.

ÇARŞAMBALAR

Çarşamba günlerinin **Osman Yalçın**'ın yaşamında apayrı bir yeri vardı. Haftanın her çarşamba günü **Yalçın**'ın evinde **Köy Enstitüleri**ne gönül vermiş dostlarla toplanır, söyleşilerde bulunurduk. Kültür, edebiyat ve Köy Enstitüleri baş konularımızı oluştururdu. Ayrıca haftanın gazete, dergi ve kitapları üzerinde konuşulur, tartışılırdı. Toplantılarımıza çoğu kez **Osman Yalçın**'ın öğrencileri de katılırdı. Şiirler okunur, banttan **Ruhi Su**'nun türküleri dinlenirdi. **Bedri Rahmi**'nin, **Balaban**'ın **Van Gogh**'un **Gauguin**'in tablolarıyla süslü bu salonda **Osman Yalçın**'ın kendine özgü yaptığı özel içkisinden kana kana içerdik. İçtikçe söyleşi derinleşirdi. Çarşamba toplantıları O'nu öylesine mutlu ederdi ki gözlerinden parıltı, yüzünden gülücükler eksilmezdi. Ben **"Osman Yalçın'ın Sofrasında Her Çarşamba"** başlıklı bir şiir yazarak bu günlerimizi sonsuzlaştırmak istedim. **Çağdaş Eğitim Dergisi**nde yayınlandı. Bunun üzerine **Osman Yalçın**'a bir çok dosttan ve okurlardan mektuplar geldi. Çarşamba toplantılarımızdan övgüyle söz ediliyordu. Bu şiiri öyle çok sevdi ki **Osman Yalçın**, 300 adet çoğaltıp arkadaşlarına dostlarına dağıttı. Hatta yabancı ülkelerdeki dost ve tanıdıklarına bile postaladı.

Artık çarşamba toplantıları yapılmıyor.

Başta - Yazı Eğitim ve Öğretimi, Çocuk Resminin Dili, Uygulamalı Güzel Yazı, Bir Eğitimcinin Anıları olmak üzere 100'ü aşkın kitaba imzasını atan Büyük Eğitimci ve yazar **Osman Yalçın** da yok artık. Ama var olan tek şey: **Osman Yalçın**'ın yapıtlarıyla, anılarıyla, **Köy Enstitüleri**ne yaptığı hizmetleriyle her zaman gönüllerimizde taptaze yaşıyacağıdır. O'nu bir sayfaya sığdırmak çok zor. Eğitim tarihimizde yerini alacağı inancıyla tüm dostlara va ailesine başsağlığı dilerken O'nu son yıllarında çok mutlu eden hastalık döneminde en ufak hizmetlerini bile eksik etmeyen eşi **Sabahat Hanımı** da saygıyla anmak isterim. Nur içinde yatsın.

Sözümü **"Osman Yalçın'ın Sofrasında Her Çarşamba"** adlı şiirimden kimi bölümler vererek bitiriyorum:

Bir bahar sıcaklığı kaplar içinizi
Mevsim kış olsa da.
Bir başka dünyada bulursunuz kendinizi
Osman Yalçın'ın sofrasında.
Yanımızda olsun olmasın
Tüm dostlar aramızdadır.

.....

Bir duvarda Bedri Rahmi
Bir duvarda Balaban
Bu sanat galerisinde
Kimler yok ki ararsan.
Van Gogh'la karşılaşır
Gauguin'le selâmlaşırsın.
Ruhi Su'yla tanışır
Sabahattin Eyuboğlu'yla kucaklaşırsın.

.....

Tüm dostlarımız var bu şiirde
Tüm canlar
Tonguç'lar, Yücel'ler

hitit anıtı

Mehmet Yaşar BİLEN

Ölümüne kadar yaşama sevinciyle dolu bir insandı. Ölümünün bilincindeydi. Nitekim **"Bu dünyadan Osman da Geçti Gider"** adlı kitabında **"gidimli"** olduğunu sık sık yineliyordu. Yaşamı seven bir kişi, insanları da sever elbet. Onun kadar insan sevgisiyle dolu, dost canlısı kişiye az rastlanır. Ben ona **"Hitit Anıtı"** derdim. Çünkü **Anadolu**'da, **Köy Enstitüleri**nde güzel çalışmalarıyla örnek olmuş büyük bir eğitimci idi. Gizli bir sanatçıydı. Ressamdı, yazardı, ozandı... Sanata, sanatçıya sonsuz saygısı vardı. Şu

Osman Yalçın'ın evinde (soldan sağa) Osman Yalçın, Ahmet Özer, Mehmet Yaşar Bilen, Enver Atılgan.

nankör dünyayı gördükçe unutulacağından korkuyordu. Ne ki unutulmayacak **Osman Yalçın**..."

köy enstitüleri hareketinin bir öncüsü

Ahmet ÖZER

Kıyı'nın 34. sayısında ölümünün birinci yıldönümü nedeniyle, anısına özel bir bölüm hazırlamayı düşündüğümüz basın tarihimizin öncülerinden **Cemal Reşit Eyuboğlu** hakkında ayrıntılı bir yazı yazabilmek için ilk aklıma gelen kaynak kuşkusuz YÖN dergisiydi. YÖN, çıkışına lise öğrenciliğim sırasında tanık olduğum önemli bir yayın organıydı. Zaman zaman birkaç sayısını edindiğim bu derginin tüm sayılarını dört cilt olarak ilk kez **Mehmet Yaşar Bilen, Enver Atılgan, Ali Mustafa** ile ziyaret ettiğimiz sevgili **Osman Yalçın**'ın **Bakırköy**'deki evinde görmüştüm.

Kıyı'da yer alacak yazımda kaynak oluşturması nedeniyle **Eyuboğlu**'nun yazılarının birer fotokopisini alıp göndermesi için değerli ağabeyim, şair **Enver Atılgan**'a bir mektup yazmıştım. **Atılgan**, bu amaçla **Osman Yalçın**'ı ziyaret etmiş durumu iletmişti. Tüm ciltlerin 7 katlı bir apartmandan indirilip, fotokopisinin çekilip postalanması, gerçekten büyük bir sorun oluşturuyordu. Çözüm yolu olarak, sözü geçen sayfaların kesilip gönderilmesine karar verildi... Sayfaların kesilmesinden sonra da **Osman Yalçın, Atılgan**'a:

- Enver, bu ciltleri tümüyle Ahmet Özer'e armağan ediyorum. Dergiler artık onundur. Ona tümünü gönderebilirsin. Ancak kestiğimiz sayfalar için kendisinden özür dileyelim dediğini **Enver** Ağabey bana yazdığında, doğrusu onun için saygıların en büyüğü yeşermişti yüreğimde. Yaptığım işin önemi onu böyle bir karara vardırmıştı.

Bir süre sonra dergiler elime geçti. Bugün onları, o büyük eğitimciden kalan çok değerli birer armağan, çok büyük bir ödül olarak saklıyorum. Onların sayfalarını çevirdikçe, anısını tazeliyorum.

Osman Yalçın kültür tarihimizin yetiştirdiği insancıl, demokrat, bilgili eğitimciydi. Evi de bu kültürünün önemli bir mekânıydı. Kitapları, tabloları ve anılarıyla hiçbir zaman unutulmayacak bir büyük öğretmendi. Cumhuriyet tarihimizin yetiştirdiği unutulmazlar kuşağının bir temsilcisiydi.

O Köy Enstitüleri hareketinin bir öncüsüydü. Anısına içten saygılar sunuyor, O'nu tanımanın bir erdem olduğuna inanıyorum.

o toplamıydı yaşamın

Haşim ŞAHİN

Yıl 1979'du. **Beşyıl** Ünite Dergisinin Beden Eğitimi metinlerini ben yazıyorum.

İkinci toplantıda, toplantının sonuna doğru bir adam konuştu. Bir tarih gülüyor, bir evren bakıyor ve sevginin de ötesinde bir aşk konuşuyordu. Altmış - altmışbeşindeki bu adam, O'nunla dostluğumuz öyle başladı. Sonra sıkça **"Mey"**inden içtik O'nun. Hiç unutmam ilk kitabımın basım öncesi adını duyduğunda **"Böyle güzel bir ad duymadım. Güneşe Sarın Beni bu yoğunluk"** demiş ve bütün vücudu sevinçle ürpermişti. O denli paylaşandı sevinci ve hüznü.

Osman Yalçın satırlarla anlatılamaz. Zaten, bunun içinde **Mehmet Yaşar Bilen** başta olmak üzere, O'nu **Hitit Anıtı** diye anar ve adlandırırdık, bütün gerekli yerlerde.

Ressamdı, ozandı, tarihti, müzisyendi. Kısacası yaşamın ve doğanın toplamıydı. ●

destan içinde destan

Osman Yalçın

.....
Kıyı kıyı,
Hep gezdim,
Kıyılardaki ağaçları tanır oldum.
Körfezlere girdim,
Her denizde çimdim.
Derin, sığ dinlemedim.
Bu kıyıların içinde
Çok çok sevdiklerim vardı.
O kıyıları hep ararım.
Bu kıyılar
Şimdi anılarımda kaldı.
Kültür Koleji bize
Bir AMASRA gezisi hazırladı.
Hep birlikte bir otobüsle
Tutulan otele gidildi.
Orada, o büyük erik ağacının
Gölgelediği arka pencereden
Doğayı izledim.
Gün ışığı loş odamıza
Girerdi tüm gün.
Uyanınca bakardık saat dokuz olmuş.
Horoz sesleri gelirdi uzaktan.
Perdeyi ben aralardım.
Fatma yanıma gelir,
Ellerimi tutardı.
Sarılırdım ona,
Onu severdim.
Perdeyi aralayınca
Yeşil bir dünya açılırdı önümüzde.
Mavi gök gülümserdi.
Yeşil ve mavi, kardeş burada.
Burada herşey güzel.
Yaşamak, bir ağaç gibi özgür,
Yeşil ve mavi içinde..
.....

ren

Bektaş TOSUN

Durdurdum arabamı
Ren nehrinin kenarında
Utrecht kentine gireceğim anda
"Hayat öyle hızlı ki" dedim
Bu Ren'in akışında da...

Yaban olur mu hiç ırmak doğaya?
Bulmuş akıntısını ulaşmak istiyor
Dalga dalga yaşamak için okyanusta

Yaşamayı, sevmeyi bir kez daha öğrendim
Ölüm olsa da sonunda

Bakarken Ren nehrine
Ren nehrinin kenarında
Utrecht kenti yakınında
İçimden bir ses:
Akın, ey insanlık
Irmaklar gibi çağlayın, dalgalanın okyanusta
Bir insanlık okyanusu oluşturalım dünyada
Vuran rüzgârlarla sevdalanalım dalgalar gibi
Sevdalanalım hepimiz, verelim elele
Nasıl karışıyorsa Dicle - Fırat okyanusa
Nil, Ren,
Biz de birleşelim altı kıta bir araya
Akın, insanlık... Akın
Kardeş, bacı bir araya...

sabahın çiçekleri

Necmettin ÇAKIR

kara bir leke gibi üstümüzde gece
ve gökyüzü kuşanılmış korkular içinde
ellerimizde yıldız karanlığı yakıyorduk
nazlı selvi boylu yar sevdasında
şafağın tohumlarını geceye saçıyorduk
tenimiz kurşun sağanaklarında güller vadisi
üşüdük ıslandık seher vakitlerinde

çocuklar koşuyordu sevgimizin kırlarında
yüzleri berrak sularda yıkanmış umut
bakışlarına maviler sürünmüş çocuklar
bizim çocuklarımız
gecenin çölünü geçerken serçe yürek
yaraları harami elinden
sallanıyorlardı al mendiller gibi
kırılan şafağın kanatlarında
kuşlar ötmüyorlardı seslerinde kan
sabahın çiçekleriydi ağlayan
ve sabahın gülleriydi susmayan

KÜLTÜR - SANAT OLAYLARI / HABERLER

SERGİ

● **Trabzon Devlet Güzel Sanatlar Galerisi**'nde 2 - 22 Kasım 1990 günlerinde **Yaşar Aytimur**'un yağlıboya resim sergisi vardı.

● Aynı galeride 23 Kasım günü de **Ordu İli Valliği**'nce düzenlenen **"Karadeniz Doğası ve İnsanı"** konulu fotoğraf yarışması sergisi açıldı.

● 26 Kasım 1990 tarihinde **KTÜ Mimarlık Bölümü** laboratuvarında bir mimarlık sergisi açıldı. **Türk - Japon** dostluğunun 100. yılında, uluslararası mimarlık hareketlerinin öncü isimlerinden **Tadao Ando**'nun eserlerinden oluşan sergi, mimar **Tatsuya Yamamoto** tarafından organize edildi.

TİYATRO

● **Trabzon Devlet Tiyatrosu** Kasım ayında **Melih Cevdet Anday**'ın **"İçerdekiler"** adlı yapıtını **Ayberk Çölok** yönetiminde sahnelemeye başladı. Bu arada **Ülker Köksal**'ın **"Barış Gezegeni"** oyunu da tekrar sahneye koyuldu.

DİA GÖSTERİSİ

● **Trabzon Fotoğraf Sanatçıları Derneği (FOTO FORM)**'un düzenlediği Dia gösterileri dizisi Kasım ayı boyunca **Trabzon Devlet Güzel Sanatlar Galerisi**'nde sürdürüldü. Bu göste ileri 3 Kasım'da **M.Resat Sümerkan**, 10 Kasım'da **Bülent Yalçınalp**, 17 Kasım'da **Şekip İskender** ve 24 Kasım'da **Hayati Olgun** gerçekleştirdiler.

KUTLAMA

● 24 Kasım **Öğretmenler Günü**, **Trabzon**'da da törenler ve çeşitli etkinliklerle kutlandı.

● **Ahmet Özer - Türkay Korkmaz** imza günü

Yer: **Mahmut Gologlu Kültür Merkezi**

● **Azerbaycan** Ressamları Sergisi

Yer: **Mahmut Gologlu Kültür Merkezi**

● **Mahmut Gologlu Araştırma Kitaplığı**'nın açılışı

Yer: **Mahmut Gologlu Kültür Merkezi**

● Öğretmenler Resim Sergisi

Yer: **Hamamizade İhsanbey Kültür Merkezi** üst fuaye

● Öğretmenler Gecesi

Yer: **Hamamizade İhsanbey Kültür Merkezi**

ANMA

● Şair **İlhan Demiraslan**, ölümünün 10. yılında, **TLYD** salonunda 25 Kasım günü düzenlenen bir törenle anıldı.